

บทที่ 4

สำนักงานแมว

ในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์ตัวละครแมวในเรื่อง “สำนักงานแมว” (Neko no jimusho : 「猫の事務所」) โดยใช้ต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นของสำนักพิมพ์อิวะซะกิ (Iwasaki : 岩崎) ปี ค.ศ. 1981 หน้า 19 - 38

เรื่อง “สำนักงานแมว” (Neko no jimusho : 「猫の事務所」)

วรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “สำนักงานแมว” เป็นผลงานของมิยะซะวะ เค็นจิ ได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสาร “เกะทซุโย” (Getsuyou : 『月曜』) ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกุมภาพันธ์ ปี ค.ศ. 1926 โดยมีโอะงะตะ คะเมะโนะซุกะ (Ogata Kamenosuke : 尾形亀之助) เป็นบรรณาธิการ มิยะซะวะ เค็นจิเขียนวรรณกรรมเยาวชนเรื่องนี้ในขณะที่เขามีอายุ 29 ปี ก่อนที่เขาจะลาออกจากโรงเรียนเกษตรกรรมในช่วงปลายเดือนมีนาคม และหลังจากนั้น ภายในปีเดียวกันนี้เขาได้ก่อตั้งสมาคมระซุชิจิน (Rasuchijin : 羅須地人協会) เพื่อเป็นสถานที่ให้ความรู้ทางการเกษตรและแผนการผลิตปุ๋ยให้แก่เกษตรกร

เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ตัวละครแมวในเรื่อง จึงจะขอกล่าวถึงเรื่องย่อ ตัวละครที่สำคัญ และฉากในเรื่องตามลำดับ ก่อนที่จะเข้าสู่การวิเคราะห์ตัวละครแมวต่อไป

1. เรื่องย่อ

ณ บริเวณใกล้กับสถานีรถไฟมีสำนักงานแมวลำดับที่ 6 ซึ่งเป็นสถานที่สำหรับสืบค้นประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ เสมียนทุกคนเป็นที่เคารพนับถือและงานนี้เป็นที่ต้องการของพวกแมวหนุ่มสาวเป็นอย่างมาก แต่สำนักงานนี้รับเสมียนไว้ทำงาน 4 อัตราเท่านั้น โดยเลือกจากผู้ที่มีความสามารถในการเขียนตัวอักษรได้สวยที่สุดและอ่านกลอนได้ ประธานสำนักงานแมวเป็นแมวคำตัวใหญ่ก่อนข้างมีอายุ พวกแมวเสมียนได้แก่ เสมียนลำดับที่หนึ่ง แมวขาว เสมียนลำดับที่สอง แมวลายเสือ เสมียนลำดับที่สาม แมวสามสี เสมียนลำดับที่สี่ แมวเตาด่าน

แมวเตาด่าน มิได้เป็นชื่อที่มีติดตัวมาตั้งแต่เกิด แต่เป็นเพราะมีนิสัยชอบเข้าไปนอนในเตาด่านตอนกลางคืน เนื้อตัวจึงเปรอะเปื้อนไปด้วยขี้เถ้า ด้วยเหตุนี้แมวเตาด่านจึงเป็นที่รังเกียจของแมวเสมียนตัวอื่นๆ

แมวเต่าดำได้รับเลือกจากผู้เข้าชมครเป็นเสมือนจำนวนทั้งหมด 40 ตัว เขาจึงภูมิใจและรู้สึกเป็นเกียรติที่ได้รับตำแหน่งนี้

ในสำนักงานหลังใหญ่ มีประธานแมวดำนั่งตรงกลาง ด้านขวามีแมวขาวเสมือนลำดับที่หนึ่ง และแมวสามสีเสมือนลำดับที่สาม ส่วนด้านซ้ายมีแมวลายเสือเสมือนลำดับที่สอง และแมวเต่าดำเสมือนลำดับที่สี่ พวกแมวเหล่านี้มีหน้าที่บริการข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ให้แก่ผู้ที่เข้ามาขอข้อมูลในสำนักงาน

เมื่อมีผู้มาเคาะประตูสำนักงาน ประธานแมวดำตะโกนเรียกให้เข้ามา เสมียนทั้งสี่ก้มน้ำก้มตาเปิดสมุดโน้ต ผู้ที่เข้ามาเป็นแมวเศรษฐกิจที่ต้องการจะไปกินนุรธารน้ำแข็งที่แถบเบริงจึงอยากรู้ข้อมูลเกี่ยวกับที่นั่น ข้อควรระวังในการเดินทาง และผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นนั้น พวกแมวเสมือนต่างทำหน้าที่ของตนโดยเปิดสมุดโน้ตหาข้อมูลและให้คำตอบแก่แมวเศรษฐกิจ แมวเต่าดำใช้นิ้วสอดหน้าสมุดในหน้าที่เป็นข้อมูลที่ต้องการรอที่จะให้คำตอบอยู่ เมื่อเห็นเช่นนั้นทั้งประธานแมวดำและแมวเศรษฐกิจต่างมองแมวเต่าดำอย่างชื่นชม แต่พวกแมวเสมือนทั้งสามกลับมองตาขวางอย่างดูถูกดูแคลน เมื่อแมวเศรษฐกิจได้รับข้อมูลที่ต้องการแล้วก็กลับออกไป การทำงานในลักษณะนี้เป็นเรื่องที่ยากสำหรับพวกแมว แต่เรื่องนี้เป็นเรื่องเมื่อครั้งปีก่อน เพราะสำนักงานแมวลำดับที่ 6 ได้ถูกยุบไปแล้ว

แมวเต่าดำเสมือนลำดับที่สี่เป็นที่เกลียดชังของแมวเสมือนอีกสามตัวที่มีลำดับชั้นสูงกว่า ตัวอย่างเช่นเหตุการณ์ในตอนกลางวันของวันหนึ่ง ในขณะที่แมวลายเสือนำกล่องข้าวมาตั้งบนโต๊ะ เขาก็หาวและยืดขาไปโดนโต๊ะ ทำให้โต๊ะเอียงจนกล่องข้าวตกไปที่พื้นตรงหน้าประธานแมวดำ แมวลายเสือจึงยื่นมือจะไปหยิบแต่เอื้อมไม่ถึงทำให้กล่องข้าวเลื่อนไปมาหยิบไม่ได้สักที ในขณะที่นั่นเองแมวเต่าดำที่มองอยู่ก็รีบยื่นขึ้นและหยิบกล่องข้าวที่นั่นส่งให้แก่แมวลายเสือ แมวลายเสือกลับโกรธมาก ไม่รับกล่องข้าวที่แมวเต่าดำส่งให้และยังเอามือไขว้ไว้ข้างหลัง พร้อมทั้งกล่าวหาว่าแมวเต่าดำจะให้คนกินข้าวจากกล่องที่ตกลงไปบนพื้นแล้ว แมวเต่าดำปฏิเสธข้อกล่าวหาและบอกว่าตนเก็บให้เพราะเห็นว่าแมวลายเสือหยิบไม่ถึงเสียที แมวลายเสือหาว่าแมวเต่าดำหยาบคายและทำให้ต่อสู้กัน ประธานแมวดำจึงตะโกนบอกให้ยุติการทะเลาะกัน โดยบอกว่าเพราะแมวเต่าดำมีเจตนาดีจึงทำเช่นนั้น แมวลายเสือเข้าใจผิดไปเอง อีกทั้งบอกข่าวดีเรื่องแมวลายเสือได้ขึ้นเงินเดือน ทำให้แมวลายเสืออารมณ์ดีขึ้น แต่ก็ยังจ้องมองแมวเต่าดำเขม็งก่อนที่จะนั่งลง ผู้เล่าเรื่องรู้สึกเห็นใจแมวเต่าดำที่เป็นเช่นนี้

หลังจากนั้นหลายวันต่อมาก็มีเหตุการณ์ทำนองเดียวกันนี้เกิดขึ้นอีก เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นคล้ายคลึงกันเนื่องจากพวกแมวนั้นขี้เกียจและมีขาน้ำสั้น เรื่องมีอยู่ว่าในตอนเช้าก่อนเริ่มทำงานแมวสามสีทำพุงกันตกลงไปที่พื้นจึงพยายามเอื้อมมือผ่านโต๊ะของแมวลายเสือไปหยิบ แต่เนื่องจากแมวสามสีตัวเดียวทำให้ต้องเอนตัวลงไปมาก แมวเต่าดำสังเกตเห็นว่าแมวสามสีจะช่วยเหลือขึ้นมาหรือไม่ เพราะเนื่องจากเคยเกิดเรื่องมาแล้วก่อนหน้านี้ แต่ในที่สุดก็ทนดูต่อไปไม่ได้จึงลุกขึ้นยื่น เป็นจังหวะ

เดียวกันกับที่แมวมสามสี่เอนตัวข้ามโต๊ะลงมามากเกินไปทำให้ตกลงมาหัวทิ่มกับพื้นเสียงดังจน
ประธานแมวมคำตกใจ แมวมสามสี่กล่าวหาว่าแมวมเตาด่านผิดคน แต่ประธานแมวมคำบอกว่า แมวม
สามสี่เข้าใจผิดไปเองและเป็นแค่เรื่องเล็กๆ น้อยๆ ทำให้แมวมสามสี่ไม่อาจทำอะไรแมวมเตาด่านได้
ต้องกลับไปทำงานต่อพร้อมกับมองแมวมเตาด่านด้วยสายตาที่น่ากลัว

แมวมเตาด่านจำทนกับสภาพเช่นนี้ แมวมเตาด่านถูกเรียกเช่นนี้ก็เพราะชอบนอนในเตาด่าน
เนื่องจากทนความหนาวไม่ได้ แมวมเตาด่านจะเคลงไปนอนนอกหน้าต่างหลายครั้งแล้วเพื่อให้
เป็นเหมือนกับแมวมธรรมคาทั่วไป แต่ก็ไม่อาจทนกับความเหน็บหนาวของยามค่ำคืนได้ จึงต้องเข้า
มานอนในเตาด่าน เหตุที่หนาวจนทนไม่ได้ก็เพราะว่าเขามีผิวหนังบาง สาเหตุที่ผิวหนังบางก็เพราะ
เขาเกิดในช่วงที่ร้อนที่สุดของฤดูร้อน ซึ่งเขาก็โทษว่าเป็นความคิดของตัวเอง เขาคิดว่าประธาน
แมวมคำใจดีกับเขามาก และเพื่อนร่วมงานของเขาก็น่ารักขงที่ทนกับเขาได้ ดังนั้นเขาจึงไม่คิดท้อใจ
ถึงขั้นจะลาออก แต่กลับคิดจะพยายามต่อไปแม้จะทนทุกข์ทรมานเพียงใดก็ตาม

ต่อมาวันหนึ่งแมวมเตาด่านป่วยเป็นไข้หวัดอย่างหนักจนเดินขบวมไม่สามารถเดินได้ จึง
จำเป็นต้องหยุดงานหนึ่งวัน เขาได้แต่นอนร้องไห้อยู่ที่บ้าน ในระหว่างนั้นเอง พวกแมวมที่สำนักงาน
ก็ได้กล่าวใส่ร้ายป้ายสีแมวมเตาด่านให้ประธานแมวมคำฟัง แมวมสาวกล่าวหาว่าตอนนี้แมวมเตาด่านคง
ไปเที่ยวชายทะเลอยู่ แมวมหลายเสียงกล่าวว่าแมวมเตาด่านคงไปงานเลี้ยงที่ไหนสักแห่งอยู่ แมวมคำ
สงสัยว่าทำไมคนไม่รู้ข่าวว่ามีงานเลี้ยง อีกทั้งไม่ได้รับเชิญให้ไปร่วมงาน แมวมสามสี่จึงใส่ร้ายเพิ่ม
เติมว่าระยะนี้ไม่ว่ามีงานเลี้ยงที่ไหนแมวมเตาด่านก็มักจะได้รับเชิญให้ไปร่วมงานอยู่เสมอ และยัง
บอกว่าจะเป็นประธานรุ่นต่อไปของสำนักงานด้วย แมวมคำหลงเชื่อคำใส่ร้ายของแมวมสามสี่และ
โกรธมาก

วันต่อมา ขาของแมวมเตาด่านหายขบวมแล้วจึงรีบมาทำงานตั้งแต่เช้าโดยฝ่าสายลมกรรโชก
แรงมายังสำนักงาน เขาพบว่าหนังสือค้นฉบับที่สำคัญของเขาหายไปจากโต๊ะ และถูกแยกส่วนไปอยู่ที่
ที่โต๊ะสาม โต๊ะข้างๆ เขาจึงคิดว่าเมื่อวานงานคงยุ่งมาก เมื่อพวกแมวมเสมียนทยอยเข้ามาในสำนักงาน
แมวมเตาด่านยืนขึ้นกล่าวคำทักทายแก่ทุกคน แต่ทุกคนก็ทำเป็นไม่สนใจ และกล่าวทักทายกันเอง
และพูดถึงเรื่องลมแรงในตอนเช้า เมื่อประธานแมวมคำเข้ามา ทุกคนรีบยืนขึ้นและกล่าวคำทักทาย แต่
แมวมเตาด่านยืนขึ้นอย่างช้าๆ และไม่ได้กล่าวอะไร ประธานแมวมคำไม่มองแมวมเตาด่านและเริ่ม
ทำงานทันที เขาสั่งให้พวกแมวมเสมียนค้นคว้าหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานของเมื่อวาน ในขณะที่
พวกแมวมเสมียนทำงานกัน แมวมเตาด่านไม่สามารถให้ข้อมูลได้ เนื่องจากไม่มีหนังสือค้นฉบับใน
การค้นคว้า จึงได้แต่นั่งก้มหน้าเงิบราวกับจะร้องไห้ เขารู้สึกเศร้ามากแต่ก็พยายามสะกดกลั้น
ความรู้สึกเอาไว้ แมวมเสมียนอื่นๆ ต่างทำงานของตนไปเรื่อยๆ และหันมาแว่มมองบ้างในบางครั้งแต่
ก็ไม่ได้พูดอะไรสักคำ

เมื่อถึงตอนพักกลางวัน แมวเต่าดำไม่ยอมกินข้าวกล่องที่คนนำมา ได้แต่นั่งก้มหน้าเอามือวางไว้บนเข่า ในที่สุดเมื่อเวลาเลียบ่ายโมงแมวเต่าดำก็เริ่มร้องไห้ เขาร้องไห้บ้างหยุดร้องไห้บ้างต่อเนื่องกันไปเช่นนี้สามชั่วโมง ทุกคนต่างทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ทำงานต่อไปอย่างรู้สึกสนุก

ในขณะที่พวกแมวไม่ทันได้รู้ตัวนั่นเอง สิงโตหัวทองลักษณะน่าเกรงขามได้เห็นเหตุการณ์จากหน้าต่างที่อยู่ด้านหลังของประธานแมวดำ สิงโตสงสัยเหตุการณ์ดังกล่าวจึงอยู่สັกพักแล้วมาเคาะประตู พวกแมวต่างตกใจกลัวจนตัวสั่น แมวเต่าดำหยุดร้องไห้และรีบยืนตรง สิงโตออกคำสั่งให้ยุบสำนักงานเสีย สำนักงานแมวจึงถูกยุบด้วยประการฉะนี้ ผู้เล่าเรื่องรู้สึกเห็นด้วยกับสิงโตครั้งหนึ่ง

2. ตัวละครสำคัญ

แมวเต่าดำ (Kamaneko : 籠猫)

แมวเต่าดำเป็นตัวละครเอกของเรื่อง เดิมทีแมวเต่าดำไม่ได้มีชื่อเช่นนี้มาตั้งแต่กำเนิด แต่เนื่องจากทนกับความหนาวของตอนกลางคืนไม่ได้จึงต้องเข้าไปนอนหลับในเต่าดำ ทำให้หูและจมูกติดซี่ง่าและเศษถ่านจนเป็นสีดำคล้ายทะนุกิ¹

แมวเต่าดำทำงานเป็นเสมียนลำดับที่สี่ในสำนักงานแมว ซึ่งเป็นลำดับท้ายสุดของตำแหน่งเสมียนเนื่องจากสำนักงานแมวรับเสมียนเพียงแค่นี้คนเท่านั้น แมวเต่าดำได้รับตำแหน่งนี้เพราะแมวดำเป็นประธานสำนักงาน เนื่องจากแมวดำเห็นว่าแมวเต่าดำมีนิสัยดีและขยันหมั่นเพียร หากประธานไม่ใช่แมวดำแล้วแม้แมวเต่าดำจะมีความสามารถขนาดไหนก็ไม่อาจได้รับคัดเลือกเข้ามาทำงานได้

สิงโต (Shishi : 獅子)

สิงโตปรากฏตัวออกมาในตอนท้ายของเรื่องและเป็นผู้สั่งให้ยุบสำนักงานแมว สิงโตมีลักษณะขึงขังน่าเกรงขามและมีสีทอง การปรากฏตัวของสิงโตทำให้แมวทุกตัวในสำนักงานแมวตกใจกลัวอย่างมาก แม้ผู้เล่าเรื่องเองก็เห็นด้วยกับสิงโตครั้งหนึ่งในการที่สิงโตสั่งให้ยุบสำนักงานแมว

¹ ทะนุกิ (Tanuki : 狸) หรือหมาแรคคูน (Raccoon dog) เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมตระกูลสุนัข ลำตัวยาวประมาณ 65 เซนติเมตร เนื่องจากมีขนยาวและตั้งชันจึงทำให้ดูเหมือนตัวอ้วน อาศัยอยู่บริเวณที่ราบและในซอกหินของภูเขาเตี้ยๆ มีอยู่ทั่วไปในประเทศญี่ปุ่น เกาหลี และจีน มักปรากฏในนิทานพื้นบ้านและคิซาวบ้านเช่นเดียวกับสุนัขจิ้งจอก

แมวดำ (Kuroneko : 黒猫)

แมวดำมีตำแหน่งเป็นประธานของสำนักงาน เป็นแมวตัวใหญ่และมีความอ่อนแอทางจิตใจเล็กน้อยเนื่องจากความขร่า แต่เขาก็มีเวทคาที่แหลมคมและเป็นผู้ที่น่าชมเชยเป็นอย่างยิ่ง แมวดำมักชื่นชมและเอ็นดูแมวเต่าดำ แม้แมวลายเสือและแมวสามสีใส่ร้ายป้ายสีแมวเต่าดำ แต่แมวดำก็ไม่เชื่อในคำใส่ร้ายนั้น เนื่องจากตนอยู่ในเหตุการณ์และไม่เห็นว่าแมวเต่าดำจะทำอะไรที่ไม่ดีตามที่แมวตัวอื่นกล่าวหา ภายหลังแมวเต่าดำถูกแมวเสมีนทั้งสามช่วยกันใส่ร้ายป้ายสี และแมวดำก็หลงเชื่อ จนทำให้เขาเมินเฉยกับแมวเต่าดำในวันถัดมา

แมวขาว (Shironeko : 白猫)

แมวขาวมีตำแหน่งเป็นเสมีนลำดับที่หนึ่งของสำนักงานแมว ซึ่งเป็นตำแหน่งเสมีนที่มีความสามารถมากที่สุดจึงนับว่าเป็นลำดับขั้นที่สูงที่สุดรองจากประธานสำนักงาน แมวขาวอยู่ในกลุ่มของเสมีนแมวที่ไม่ชอบแมวเต่าดำและคอยที่จะใส่ร้ายป้ายสีแมวเต่าดำเมื่อมีโอกาส ในวันที่แมวเต่าดำป่วยและไม่มาทำงาน แมวขาวจึงใส่ร้ายว่าแมวเต่าดำคงไปเที่ยวชายทะเลอยู่ แต่แมวขาวก็ไม่ได้ทำให้ประธานแมวดำเชื่อในข้อสันนิษฐานของเขานัก และแมวขาวก็ไม่ค่อยมีบทบาทในการใส่ร้ายป้ายสีแมวเต่าดำมากนัก

แมวลายเสือ (Toraneko : 虎猫)

แมวลายเสือนี้อาจมีตำแหน่งเป็นเสมีนลำดับที่สองของสำนักงานแมว แมวลายเสือนี้อาจมีเรื่องกับแมวเต่าดำในตอนที่ทำกล่องอาหารกลางวันตกลงไปที่พื้น และแมวเต่าดำเก็บกล่องข้าวนั้นขึ้นส่งให้ แต่แมวลายเสือกกลับไม่พอใจและใส่ร้ายป้ายสีแมวเต่าดำว่ามีเจตนาให้คนกินข้าวจากกล่องที่ตกลงไปที่พื้นแล้ว และยังมองแมวเต่าดำด้วยสายตาที่ไม่เป็นมิตร ต่อมาในวันที่แมวเต่าดำป่วยและไม่มาทำงาน แมวลายเสือใส่ร้ายแมวเต่าดำว่าเหตุที่ไม่มาทำงานในวันนั้นเพราะคงจะไปงานเลี้ยงที่ไหนสักแห่งอยู่ และอ้างว่ามีงานเลี้ยงที่ประธานแมวดำไม่รู้ ทำให้ประธานแมวดำเริ่มแคลงใจในตัวแมวเต่าดำ

แมวสามสี (Mikeneko : 三毛猫)

แมวสามสีมีตำแหน่งเป็นเสมีนลำดับที่สามของสำนักงานแมว แมวสามสีมีความคิดที่อยากจะทำเองของแมวเต่าดำมาทำเองทั้งหมด เขามีเรื่องกับแมวเต่าดำในตอนที่ทำพู่กันตกลงไปที่พื้น โดยอ้างว่าแมวเต่าดำเป็นคนผลักเขาตอนที่เขาจะก้มลงเก็บพู่กัน และยังมองแมวเต่าดำด้วยสายตาที่น่ากลัวเมื่อไม่สามารถทำให้ประธานแมวดำเชื่อข้อกล่าวหาเหล่านั้นได้ ในวันที่แมวเต่าดำป่วยและไม่มาทำงาน แมวสามสีใส่ร้ายป้ายสีแมวเต่าดำว่าแมวเต่าดำมักจะถูกเชิญให้ไปงานเลี้ยง

อยู่เสมอ และยังอ้างว่าแมวเต่าดำเคยบอกว่าจะมาเป็นประธานของสำนักงานแมวรุ่นต่อไป ทำให้ประธานแมวคำถึงกับหลงเชื่อคำใส่ร้ายป้ายสีนั้น

แมวเศรษฐกิจ (Seitakuneko : 贅沢猫)

แมวเศรษฐกิจเป็นแมวที่ใช้ชีวิตอย่างหรูหรา เขาเข้ามาในสำนักงานแมวเพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับแถบเบริงเนื่องจากเขาต้องการที่จะเดินทางไปกินหนุรน้ำแข็งในถิ่นนั้น เขามองแมวเต่าดำด้วยสายตาที่ชื่นชมขณะที่แมวเต่าดำหาข้อมูลให้เขาอยู่ เมื่อแมวเศรษฐกิจได้รับข้อมูลจากพวกแมวในสำนักงานแมวจนเป็นที่พอใจแล้วจึงกลับไป

3. ฉาก: เวลาและสถานที่

3.1 เวลา

เวลาในเรื่องน่าจะเป็นช่วงสมัยเมจิตอนปลายจนถึงสมัยทะอิโมคอนคัน ซึ่งเป็นช่วงก่อนหน้าที่ผู้เขียนได้แต่งเรื่องสำนักงานแมว เนื่องจากเป็นสมัยที่มีการใช้ทางรถไฟต้นทุนต่ำที่เรียกว่า เคะอิเบ็นเทะทังซุโด (Keibentetsudou : 軽便鉄道) ซึ่งเป็นวิธีการสร้างทางรถไฟที่เริ่มมีใช้ในญี่ปุ่นเมื่อปีค.ศ.1910 และเลิกใช้เมื่อปีค.ศ.1919²

3.2 สถานที่

3.2.1 สำนักงานแมว

สำนักงานแมวเป็นสำนักงานลำดับที่ 6 ตั้งอยู่ใกล้ทางรถไฟต้นทุนต่ำ เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้าและให้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์เป็นหลัก และมีเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นเสมียนของสำนักงานให้ความช่วยเหลือในการค้นคว้าหาข้อมูลแก่ผู้ที่เข้ามาสอบถาม

ภายในสำนักงานแมวมีขนาดกว้างขวาง มีโต๊ะตัวใหญ่หนึ่งตัวตั้งอยู่ตรงกลางเป็นที่สำหรับประธานสำนักงานนั่ง และมีโต๊ะตัวเล็กอีกสี่ตัว โดยตั้งอยู่ข้างซ้ายและข้างขวาของโต๊ะตัวใหญ่อ่างละสองตัว เป็น โต๊ะสำหรับพวกแมวเสมียน โดยนั่งกันตามลำดับชั้นตำแหน่งของตน

3.2.2 บ้านของแมวเต่าดำ

แมวเต่าดำอาศัยอยู่ในกระท่อมในฟาร์มเกษตรกรรมแห่งหนึ่ง ภายในกระท่อมมีหน้าต่างบานเล็กที่มีแสงส่องเข้ามาได้ และมีเต่าดำซึ่งแมวเต่าดำใช้เป็นที่นอนในตอนกลางคืน

² 『大辞林』、(東京：三省堂、2006年10月27日第三版)

4. การวิเคราะห์ตัวละครแมว

ในเรื่อง “สำนักงานแมว” ตัวละครแมวเตาด่านนับว่าเป็นตัวละครเอกของเรื่อง แต่สิงโตก็มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในเรื่องเช่นกัน และแมวอื่นๆ ในสำนักงานซึ่งมีบทบาทรองลงมา ต่างก็มีพฤติกรรมและลักษณะนิสัยที่น่าสนใจ ดังนั้นผู้วิจัยจึงจะทำการวิเคราะห์เกี่ยวกับตัวละครแมวและสิงโตในประเด็นดังต่อไปนี้

- 4.1 พฤติกรรมของตัวละครแมว
- 4.2 ลักษณะนิสัยของตัวละครแมว
- 4.3 ลักษณะภายนอกและการแต่งกายของตัวละครแมว

4.1 พฤติกรรมของตัวละครแมว

แมวทุกตัวและสิงโตในเรื่อง “สำนักงานแมว” มีพฤติกรรมที่น่าสนใจ สามารถแบ่งออกได้ดังนี้

4.1.1 แมวเตาด่าน

- 1) การมีความตั้งใจในการทำงาน
- 2) การมีความอ่อนน้อมถ่อมตน
- 3) การรู้จักเคารพผู้อื่น
- 4) การมองโลกในแง่ดี

4.1.2 สิงโต

- 1) การมีอำนาจที่แฝงด้วยความถึกลับและมีความน่ายำเกรง
- 2) การตัดสินใจที่รวดเร็ว

4.1.3 แมวคำ

- 1) การดูแลเอาใจใส่ผู้ได้บังคับบัญชา
- 2) การให้ความยุติธรรมต่อทุกฝ่าย
- 3) การไม่มีความมั่นใจในตนเองและหุเบา
- 4) การแสดงอาการเมินเฉยต่อแมวเตาด่าน

4.1.4 แมวขาว

- 1) การกลั่นแกล้งเพื่อนร่วมงาน โดยการ โทกใส่ร้ายป้ายสี
- 2) การไม่เป็นตัวของตัวเอง

4.1.5 แมวลายเสือ

- 1) การกลั่นแกล้งเพื่อนร่วมงาน โดยการ โทกใส่ร้ายป้ายสี
- 2) การกล่าวหาผู้อื่นอย่างไร้เหตุผล

- 3) การทำร้ายจิตใจด้วยสายตา
- 4) การแสดงอาการเมินเฉยต่อแมวเต่าถ่าน

4.1.6 แมวสามสี

- 1) การร่วมมือกันแก๊งเพื่อนร่วมงาน โดยการใส่ร้ายป้ายสี
- 2) การกล่าวหาผู้อื่นอย่างไรเหตุผล
- 3) การทำร้ายจิตใจด้วยสายตา
- 4) การแสดงอาการเมินเฉยต่อแมวเต่าถ่าน

4.1.1 แมวเต่าถ่าน

- 1) การมีความตั้งใจในการทำงาน

แมวเต่าถ่านมีความตั้งใจในการทำงานสูง และมีความขยันขันแข็ง เตรียมตัวพร้อมในการทำงานอยู่ตลอดเวลา โดยไม่ปล่อยให้ผู้อื่นเสียเวลา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

「四番書記、トバスキーとゲンゾスキーについて大略をのべよ。」

「はい。」

四番書記のかまねこは、もう大源簿のトバスキーとゲンゾスキーのところ、みじかい手を一本ずついれて待っていました。そこで事務長もぜいたくねこも、大へん感服したらしいのです。

ところがほかの三人の書記は、いかにもばかにしたように横目で見て、へつとわらっていました。かまねこは一生けんめい帳面を読みあげました。³

“เสมือนลำดับที่ 4 บอกสรุปคร่าวๆ เกี่ยวกับ โทะบะซุกิกับเค็น โสซุกิมาลี”

“ครับ” แมวเต่าถ่านเสมือนลำดับที่ 4 ใช้นิ้วชี้ๆของเขาค้นหน้าแต่ละหน้าเกี่ยวกับข้อมูลของ โทะบะซุกิกับเค็น โสซุกิหรือเตรียมไว้เรียบร้อยแล้ว นั่นทำให้ทั้งประธานสำนักงานและแมวเศรษฐกิจชื่นชมเป็นอย่างมาก

แต่ในขณะที่เขาก็นั้น เสมียนอื่นๆอีกสามคนมองตาขวางราวกับเป็นการดูถูกอย่างมาก และหัวเราะฮึๆ แมวเต่าถ่านตั้งหน้าตั้งตาอ่านสมุดบันทึก

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า แมวเต่าถ่านมีความเตรียมพร้อมอยู่เสมอ เมื่อเขาถูกถามคำถาม เขาก็สามารถตอบคำถามได้โดยทันทีเนื่องจากเขาใช้นิ้วชี้คั่นหน้าที่เป็นคำตอบของคำถามนั้นไว้ก่อนล่วงหน้าแล้ว จากตัวอย่างดังกล่าวนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในการทำงาน

³ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.26.

ทำงานของแมวเต่าถ่าน อีกทั้งการกระทำเช่นนี้ยังเป็นที่ยื่นชมของแมวคำซึ่งเป็นประธานสำนักงาน และแมวเศรษฐีซึ่งเป็นผู้มาขอรับบริการด้วย ในขณะที่แมวเสมียนอื่นๆ มองแมวเต่าถ่านด้วยสายตาที่ดูถูกดูแคลนและหัวเราะอย่างเยาะเย้ยที่เขาตั้งอกตั้งใจทำงาน

เกี่ยวกับเรื่องนี้อุซามิ มะโกะโตะ (Usami Makoto : 宇佐美真) กล่าวว่า ในส่วนของเรื่องราวของแมวเศรษฐี เป็นการเขียนบรรยายถึงฉากที่ความสามารถของแมวเต่าถ่านในฐานะที่เป็นเสมียนนั้นได้รับการชื่นชมจากทั้งแมวเศรษฐีและประธานสำนักงาน จากการเขียนบรรยายว่าแมวเต่าถ่านนั้นมีคุณค่าในสายตาของบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งระดับสูงในสังคมเช่นนี้ ก็คงจะเป็นส่วนที่บอกไว้ว่าแมวเต่าถ่านนั้นมีความเป็นไปได้ที่จะกลายเป็นผู้ที่มีความก้าวหน้าในชีวิตในอนาคต⁴

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับอุซามิ มะโกะโตะ (Usami Makoto : 宇佐美真) ว่าแมวเต่าถ่านจะกลายเป็นผู้มีความก้าวหน้าในชีวิต เนื่องจากแมวเต่าถ่านมีความตั้งใจในการทำงานและขยันขันแข็ง แมวเต่าถ่านมีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการที่มีตำแหน่งสูงในอนาคต ด้วยเหตุนี้เองอาจทำให้แมวเสมียนตัวอื่นเกิดความอิจฉาที่ทั้งแมวเศรษฐีและประธานสำนักงานมองแมวเต่าถ่านด้วยสายตาชื่นชมเช่นนี้ เพราะกลัวว่าแมวเต่าถ่านจะมีความก้าวหน้าไปกว่าพวกตน

2) การมีความอ่อนน้อมถ่อมตน

แมวเต่าถ่านมีความอ่อนน้อมถ่อมตน และคิดอยู่เสมอว่าตนคือยกว่าผู้อื่น ทั้งที่แมวเต่าถ่านก็เป็นผู้ที่มีความสามารถ และไม่ได้ด้อยไปกว่าเสมียนแมวตัวอื่น อีกทั้งยังมีนิสัยที่ดีกว่าแมวตัวอื่น ตัวอย่างที่แสดงถึงความอ่อนน้อมถ่อมตนของแมวเต่าถ่าน มีดังนี้

かまねこはあたりまえのねこになろうと なんべんも 悪の外に ねて見ましたが、どうしても夜中に 寒くてくしゃみが出てたまらないので、やっぱりしかたなく かまどのなかにはいるのでした。

なぜそんなに 寒くなるか というのに 皮がうすいため、なぜ皮がうすいか というのに、それは土用 (ふつう 立秋の前十八日を夏の土用という) に 生まれたからです。やっぱり ぼくが 悪いんだ、しかたないなあと、かまねこは 考えて、なみだをまんまるな 目一ぱいに ためました。⁵

เป็นที่แน่นอนว่าแมวเต่าถ่านนั้นอยากเป็นเหมือนแมวตัวๆ ไป จึงลองออกไปนอนนอกหน้าต่างดูหลายครั้งแล้ว แต่ไม่ว่าจะอย่างไรตอนกลางคืนนั้นทั้งเหน็บหนาวและทำให้จามจนทนไม่ได้ ผื่นค่อไปไม่ไหวจึงต้องเข้ามานอนในเต่าถ่าน

⁴ 宇佐美真、宮沢賢治「猫の事務所」論—推敲過程が意味するもの、『宮沢賢治・第十六号』、(東京：洋々社、2001年6月5日)、p. 181.

⁵ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p. 32.

ทำไมถึงรู้สึกหนาวนะเธอ ก็เพราะมีผิวหนังที่บาง แล้วทำไมถึงมีผิวบาง ก็เพราะเกิดในช่วงที่ร้อนสุดของฤดูร้อนนะสิ คิดแล้วเชื่อว่าผมนะไม่ต้อง แต่ก็ช่วยไม่ได้แฮะ แมวเต่าถ่านคิดแล้วน้ำตาซึม ไปทั่วดวงตากลมๆ ของเขา

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า แมวเต่าถ่านเข้าใจผิดคิดว่าเป็นความผิดของตัวเองที่เกิดมามีปมค้อย มีผิวหนังที่บางกว่าแมวทั่วไป ทำให้เป็นที่รังเกียจของผู้อื่นจนถูกกลั่นแกล้ง ถ้าหากเขาสามารถเลิกนอนในเต่าถ่านและไปนอนที่นอกหน้าต่างเหมือนแมวทั่วไปได้ เขาคงจะไม่ถูกรังเกียจหรือทนทุกข์ทรมานกับการถูกกลั่นแกล้งเช่นนี้

3) การรู้จักเคารพผู้อื่น

แมวเต่าถ่านเป็นเสมือนลำดับที่สี่ซึ่งมีลำดับขั้นที่ต่ำกว่าแมวเสมือนตัวอื่นๆ แมวเต่าถ่านจึงต้องให้ความเคารพแก่ผู้อื่นเป็นอย่างมาก แม้แมวเสมือนอื่นๆ จะเมินเฉยไม่สนใจกับการให้ความเคารพของแมวเต่าถ่านดังตัวอย่างต่อไปนี้

「お卓ようございます。」

かまねこは立って挨拶しましたが、三毛ねこはだまって腰かけて、あとはいかにもいそがしそうに帳面をくっています。ガタッ。ピシャン。黒ねこがはいて来ました。

「お卓ようございます。」

かまねこは立って挨拶しましたが、黒ねこは見向きもしません。

「お卓ようございます。」

三毛ねこがいました。

「お卓よう、どうもひどい風だね。」

黒ねこもすぐ帳面をくりはじめました。

ガタッ、ピシャン。白ねこがはいて来ました。

「お卓ようございます。」

黒ねこと三毛ねこがいっしょに挨拶しました。

「いや、お卓よう、ひどい風だね。」

白ねこもいそがしそうに仕事にかかりました。その時かまねこは力なく立ってだまっておじぎをしましたが、白ねこはまるで知らないふりをしています。

ガタン、ピシヤリ。

「ふう、ずいぶんひどい風だね。」

事務長の黒ねこがはいて来ました。

「お卓ようございます。」

三人はすばやく立っておじぎをしましたが。かまねこもぼんやり立って、下を向いたまたおじぎをしました。⁶

“อรุณสวัสดิ์ขอรับ” แมวเตาด่านยืนขึ้นและกล่าวคำทักทาย แต่แมวสามสีทำเฉยและนั่งลง จากนั้นก็ทำเป็นง่วนอยู่กับการเปิดสมุดบันทึก โครม ปัง แมวลายเสือเดินเข้ามา

“อรุณสวัสดิ์ขอรับ” แมวเตาด่านยืนขึ้นและกล่าวคำทักทาย แต่แมวลายเสือไม่หันมามองเลย

“อรุณสวัสดิ์ขอรับ” แมวสามสีเอ่ยขึ้น

“อรุณสวัสดิ์ ลมแรงจังเลยนะ” แมวลายเสือพูดและรีบเปิดสมุดบันทึกทันที

โครม ปัง แมวขาวเดินเข้ามา

“อรุณสวัสดิ์ขอรับ” แมวลายเสือและแมวสามสีกล่าวคำทักทายพร้อมกัน

“เอาล่ะ อรุณสวัสดิ์ ลมแรงนะ” แมวขาวก็เช่นกันรีบทำเป็นง่วนกับงาน ในเวลานั้นแมวเตาด่านไม่รู้จะทำอย่างไร ได้จึงได้แต่ยืนนิ่งเฉยและโค้งคำนับให้ แต่แมวขาวแกล้งทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้

โครม ปัง

“เฮ้อ ลมแรงจริงๆ เลยนะนี่ยะ” แมวคำประธานสำนักงานเดินเข้ามา

“อรุณสวัสดิ์ขอรับ” แมวทั้งสามรีบยืนขึ้นและโค้งคำนับ แมวเตาด่านลุกขึ้นยืนอย่างช้าๆ โค้งคำนับทั้งๆ ที่ยังก้มหน้าอยู่อย่างนั้น

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า เนื่องจากแมวเตาด่านเป็นเสมียนลำดับขั้นที่ต่ำที่สุด เขาอาจจะจำเป็นต้องมาอยู่ที่ทำงานเชื่อกว่าแมวเสมียนลำดับอื่นๆ อยู่แล้ว เขาทำความเคารพทักทายแมวที่เข้ามาในสำนักงาน แม้แมวสามสีจะแสดงอาการเมินเฉย แต่เขาก็ยังทำความเคารพแมวเสมียนตัวอื่นๆ ที่ทยอยเข้ามาในสำนักงานตามลำดับ เมื่อแมวทุกตัวเข้ามาจนครบ แมวเตาด่านอาจจะรู้แล้วว่าแมวตัวอื่นตั้งใจจะทำท่าเมินเฉยกับตน แต่แมวเตาด่านกลับนิ่งเฉยและไม่แสดงท่าที่ไม่พอใจ การกระทำเช่นนี้ของแมวเตาด่านแสดงให้เห็นว่า แมวเตาด่านยังคงให้ความเคารพแมวตัวอื่นๆ อยู่ตลอดเวลาแม้ตนจะถูกกลั่นแกล้งก็ตาม

4) การมองโลกในแง่ดี

แมวเตาด่านมองโลกในแง่ดีอยู่เสมอ แม้จะพบกับความยากลำบากในการทำงาน และถูกกลั่นแกล้ง ดูถูกดูแคลน และถูกใส่ร้ายป้ายสี แต่เขาก็มีความตั้งใจอย่างไม่ย่อท้อและไม่คิดที่จะลาออกจากงานง่ายๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

⁶ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集 7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.34-36.

けれども事務長さんがあんなに親切にしてくださる、それにかまねこ仲間みんながあんなにぼくの事務所にいるのを名誉に思っててよろこぶのだ、どんなにつらくてもぼくはやめないぞ、きつとこらえるぞと、かまねこは泣きながら、にぎりこぶしをにぎりました。⁷

แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ท่านประธานสำนักงานก็ใจดีถึงขนาดนั้น อีกทั้งพวกเพื่อนแมวทุกคนก็ให้เกียรติและยินดีกับการที่ผมได้อยู่ในสำนักงานถึงขนาดนั้น ไม่ว่าจะทุกข์ทรมานแค่ไหนผมก็จะไม่ลาออกหรอก จะทนให้ได้อย่างแน่นอน แล้วแมวเตาด่านก็ร้องให้พลาถก่ามือไว้แน่น

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า แมวเตาด่านคำนึงถึงแมวตัวอื่นและรู้สึกว่ามีแมวตัวอื่นๆ มีความสำคัญกับตนเองในแง่ดี เขาไม่มองแมวตัวอื่นๆ ในแง่ร้าย ทั้งๆ ที่เขาถูกกลั่นแกล้งอยู่บ่อยครั้ง เขากลับคิดว่าตัวเองมีความบกพร่อง และไม่รู้สึกท้อแท้ พยายามทำงานต่อไป เพื่อไม่ให้แมวตัวอื่นๆ ผิดหวังกับตัวเขาไปมากกว่านี้

เกี่ยวกับประเด็นนี้เบ็คชะกุ มิโนะรุ (Becchaku Minoru : 別役実) กล่าวถึงสาเหตุที่แมวคำใจดีต่อแมวเตาด่านว่า ท่านประธานสำนักงานแมวคำซึ่งมีตำแหน่งสูงสุดในกลุ่มก่อนข้าง จะมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจแมวเตาด่านซึ่งอยู่ในตำแหน่งต่ำสุดอยู่บ้างเล็กน้อย นี้อาจจะเป็นเพราะคงจะมาจากการที่เขารู้สึกสงสารตัวเอง หรืออาจกล่าวได้ว่า ตัวเขาเองนั้นไม่ได้เป็นประธานสำนักงานลำดับที่ 1 แต่เป็นประธานสำนักงานลำดับที่ 6 คิดว่าเขาคงเอาเรื่องนี้ไปรวมกันและคิดเสียใจอยู่ เมื่อเป็นเช่นนั้นจึงควรที่จะต้องปลอบใจตัวเองด้วยการให้ความเห็นอกเห็นใจกับลูกน้องคือแมวเตาด่านที่มีหัวอกเดียวกันกับตนเอง⁸

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับเบ็คชะกุ มิโนะรุ (Becchaku Minoru : 別役実) ในแง่ที่ว่าแมวคำเห็นอกเห็นใจแมวเตาด่านเนื่องจากคนไม่ได้อยู่ในตำแหน่งที่สูงที่สุดในระหว่างพวกประธานสำนักงานด้วยกันเอง แต่ในเนื้อเรื่องไม่ได้บอกว่ามีสำนักงานแมวอยู่ทั้งหมดกี่แห่ง ดังนั้นจึงไม่แน่เสมอไปว่าสำนักงานแมวลำดับที่ 6 จะเป็นลำดับสุดท้ายที่ทำให้ตำแหน่งประธานสำนักงานของสถานที่แห่งนี้ต้องกลายเป็นประธานสำนักงานที่มีตำแหน่งต่ำสุดในบรรดาพวกประธานสำนักงานที่มีอยู่ทั้งหมด สำนักงานแมวลำดับที่ 6 แม้จะอยู่ห่างชั้นลำดับจากลำดับที่ 1 มากจนทำให้ดูเหมือนเป็นสำนักงานลำดับท้ายๆ แต่ไม่ว่าอย่างไรจะมีสำนักงานลำดับอื่นๆ รองลงไปจากลำดับที่ 6 อีกก็เป็นได้ ผู้วิจัยจึงไม่เห็นด้วยกับเบ็คชะกุ มิโนะรุทั้งหมด

⁷ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.32.

⁸ 別役 実、小さな組織の力学・猫の事務所 『イーハトーボゆき軽便鉄道』、(東京：株式会社リポポート、1992年9月3日 第3刷発行)、p.44.

4.1.2 สิงโต

ตัวละครสิงโตแม้จะปรากฏตัวออกมาในตอนสุดท้ายของเรื่อง แต่ก็ทำให้สถานการณ์ของแมวในสำนักงานแมวที่กำลังย่ำแย่ขึ้นเป็นอันต้องยุติลง และดูเหมือนว่าสิงโตเป็นสัตว์ตระกูลแมวที่มีอำนาจเหนือแมวทุกตัว ดังนั้นแมวในสำนักงานแมวจึงต้องยอมรับในพฤติกรรมของสิงโตและยอมทำตามคำสั่ง ในเรื่องนี้สิงโตมีพฤติกรรม ดังนี้

1) การมีอำนาจที่แฝงด้วยความลึกลับและมีความน่ายำเกรง

สิงโตมีความลึกลับในการปรากฏตัวออกมาในตอนที่สำนักงานแมวกำลังอยู่ในสภาวะการณ์ที่เลวร้ายอยู่พอดี โดยสิงโตแอบสังเกตการณ์ด้านนอกผ่านทางหน้าต่างที่อยู่ด้านหลังของโต๊ะประธานสำนักงาน เมื่อสิงโตมาเคาะประตูแล้วเดินเข้ามาด้านในสำนักงาน แมวทุกตัวต่างตกใจจนตัวสั่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

その時です。ねこどもは気がつきませんでした。事務長のうしろの窓の向こうにいかめしいししの金いろの鬚が見えました。

ししは不審そうに、しばらく中を見ていましたが、いきなり戸口をたたいてはいつて来ました。ねこどものおどろきようといったらありません。うろうろうろうろそこらあるきまわるだけです。かまねこだけが泣くのをやめて、まっすぐに立ちました。⁹

ในเวลานั้นเอง พวกแมวทั้งหลายไม่รู้เลยว่าที่หน้าต่างทางด้านหลังของประธานสำนักงานมองเห็นหัวสีทองของสิงโตทำทางนำเกรงขามอยู่

สิงโตเกิดความสงสัยจึงมองเข้าไปข้างในอยู่ชั่วครู่ ทันใดนั้นเองเขาก็มาเคาะประตูและเดินเข้ามา พวกแมวต่างตกใจกลัวเป็นอย่างมาก ได้แต่เดินกระสับกระส่ายเป็นหนูดิจันอยู่ มีเพียงแมวเต่าถ่านเท่านั้นที่หยุดร้องไห้และยืนขึ้นตัวตรง

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า สิงโตน่าจะมีความสามารถพิเศษในการรับรู้ที่เกิดสถานการณ์ที่ไม่ดีขึ้นในสำนักงานแมว ทำให้เขาแะมาแอบดูสถานการณ์ในสำนักงานแมวผ่านทางหน้าต่างในวันนั้นพอดี การปรากฏตัวของสิงโตทำให้แมวทุกตัวตกใจกลัวจนตัวสั่น แสดงถึงอำนาจที่แฝงไปด้วยความลึกลับของสิงโต อากักรตัวสั่นของพวกแมวทำให้รู้ว่าสิงโตเป็นผู้มีอำนาจมากกว่าแมวและสามารถลงโทษแมวได้ อำนาจของสิงโตมีมากถึงขนาดสามารถสั่งให้ปิดสำนักงาน

⁹ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.37-38.

แมวได้โดยไม่มีแมวตัวใดสามารถคัดค้านหรือขัดขวางเนื่องจากสิงโตนอกจากจะมีอำนาจแล้วยังมีความน่าขำเกรงอีกด้วย ซึ่งสังเกตได้จากลักษณะท่าทางของเขาที่เคร่งครึมเอาจริงเอาจัง

เกี่ยวกับเรื่องนี้โกะจูเมะ มะชิโกะ (Gojuume Machiko : 五重目真知子) กล่าวว่า สิงโตที่ปรากฏออกมาในเรื่อง “สำนักงานแมว” นี้ มีบทบาทเหนือพวกแมวในตอนท้ายของเรื่อง ให้ความรู้สึกคล้ายกับการชิงดีชิงเด่นกันตามธรรมชาติของสังคมมนุษย์ เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็เหมือนกับเป็นการเขียนเพื่อยืนยันว่าสิงโตนั้นก็มาพร้อมกับสถานะของการดำรงอยู่ในตำแหน่งที่สูงส่ง และรวมเข้ากับภาพลักษณ์ของสิงโต โดยทั่วไปที่เป็นเช่นนั้นอยู่แล้ว เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจอย่างท่องแท้ของมิยะสวะวะ เก็นจิที่มีต่อชะตากรรมของสัตว์โลกในธรรมชาติ¹⁰

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับโกะจูเมะ มะชิโกะ (Gojuume Machiko : 五重目真知子) ที่ว่าสิงโตเป็นตัวแทนของควมมีอำนาจอันสูงส่งตามธรรมชาติ เนื่องจากสิงโตเป็นเจ้าของป่าคังนั้นจึงมีอำนาจที่จะออกคำสั่งกับสัตว์อื่นๆ ได้ แม้สิงโตจะปรากฏตัวออกมาเฉพาะช่วงท้ายของเรื่องแต่บทบาทของสิงโตก็มีความสำคัญที่สุดในการปิดฉากของเรื่องสำนักงานแมว นั่นคือ การยุติเรื่องราวทั้งหมดโดยคำสั่งประโยคเดียวของสิงโตที่สั่งให้ยุบสำนักงาน หากสิงโตไม่มีอำนาจแล้วคงทำเรื่องเช่นนี้ไม่ได้

นอกจากนี้ เบ็คชะกุ มิโนะรุ (Becchaku Minoru : 別役実) ยังมีความเห็นเกี่ยวกับควมมีอำนาจของสิงโตในการสามารถออกคำสั่งให้ยุบสำนักงานแมวว่า ผู้ที่จะทำเช่นนี้ได้ต้องเป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือสำนักงานแมวลำดับที่ 6 ตัวอย่างเช่น ถ้าเป็นประธานสำนักงานแมวลำดับที่ 1 ก็คงจะเป็นแมวด้วยกันเอง เพราะฉะนั้นอาจเป็นไปได้ที่ผู้ที่มีอำนาจเหนือไปกว่านั้น¹¹

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับเบ็คชะกุ มิโนะรุ (Becchaku Minoru : 別役実) เนื่องจากในบรรดาพวกแมวด้วยกันเองนั้นไม่สามารถออกคำสั่งให้ยุบสำนักงานแมวได้ หรือไม่มีอำนาจเพียงพอที่จะทำให้พวกเดียวกันเกรงกลัวกันได้ ดังนั้นต้องอาศัยผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าแต่ก็มีความใกล้เคียงกันนั่นคือสิงโต ซึ่งแม้จะเป็นสัตว์ตระกูลแมวเหมือนกัน แต่มีความน่าเกรงขาม ตัวใหญ่กว่าและมีอำนาจมากกว่าแมวมก

2) การตัดสินใจที่รวดเร็ว

สิงโตมีการตัดสินใจที่รวดเร็วในการยุติปัญหาที่เกิดขึ้น หลังจากที่สิงโตสังเกตการณ์ทางหน้าต่างอยู่สักครู่ เขาก็ตัดสินใจที่จะเดินเข้ามาและประตูของสำนักงานแมว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

¹⁰ 相原知邦、五重目真知子、「賢治童話教材化の方法」—猫を中心として—、『広島女子大学文学部 紀要 第15号』、(広島女子大学：1980)、p. 47.

¹¹ 別役 実、小さな組織の力学・猫の事務所 『イーハトーボゆき軽便鉄道』、(東京：株式会社リポート、1992年9月3日 第3刷発行)、p.45.

ししは不審そうに、しばらく中を見ていましたが、いきなり声口をたたいては行って来ました。¹²

สิงโตเกิดความสงสัยจึงมองเข้าไปข้างในอยู่ชั่วคราว ทันใดนั้นเองเขาก็มาเคาะประตูและเดินเข้ามา

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า สิงโตมองดูเหตุการณ์อยู่ไม่นานนัก และตัดสินใจเคาะประตูทันที และเข้ามายังสำนักงานโดยไม่รอฟังเสียงแมวที่อยู่ในสำนักงานจนรับ สิงโตไม่รอให้ประธานสำนักงานเรียกเชิญให้เข้ามาก่อน เพราะว่า หากพวกแมวรู้ตัวกันก่อนว่าจะมีสิงโตเดินเข้ามา พวกแมวอาจจะปิดล็อกประตูป้องกันไม่ให้สิงโตเข้ามาทำอะไรพวกตนก็ได้ หรืออาจจะไม่อนุญาตให้สิงโตเข้ามาเนื่องจากรู้ว่าสิงโตจะต้องมีจุดประสงค์อะไรบางอย่างที่อาจไม่เป็นผลดีต่อพวกตนนัก เมื่อสิงโตเข้ามาในสำนักงานแล้ว เขาก็ออกคำสั่งแก่พวกแมวทันทีดังตัวอย่างต่อไปนี้

ししが大きなしっかりした声でいいました。

「おまえたちは荷をしているか。そんなことで地理も歴史も要ったはなしでない。やめてしまえ。えい。解散を命ずる。」

こうして事務所は廃止になりました。

ぼくは半分ししに同感です。¹³

สิงโตพูดด้วยน้ำเสียงอันดังและมีอำนาจว่า

“พวกแกทำอะไรกันอยู่ เพราะเรื่องมันเป็นอย่างนั้น พวกภูมิศาสตร์กับประวัติศาสตร์ไม่เห็นจะเป็นเรื่องที่จะต้องเอามาพูดเลย เลิกทำซะเถอะ ไซ้ ขอสั่งให้ยุบสำนักงานซะ”

ด้วยเหตุดังนี้สำนักงานจึงถูกปิดตัวลง

ผมเห็นด้วยกับสิงโตครึ่งหนึ่ง

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า การออกคำสั่งด้วยเสียงอันดังและหนักแน่นเป็นการแสดงถึงความมีอำนาจของสิงโต และเขาคิดสินใจอย่างรวดเร็วและชัดเจนในการออกคำสั่งปิดสำนักงานเป็นผลให้สำนักงานแมวต้องถูกยุบในวันนั้นเอง ผู้เล่าเรื่องบรรยายความรู้สึกของตนเองไว้ในประโยคสุดท้ายของเรื่องว่าเขาเห็นด้วยกับสิงโตครึ่งหนึ่ง การที่ผู้เล่าเรื่องเห็นด้วยกับการตัดสินใจเช่นนี้ของสิงโตครึ่งหนึ่งนั้น อาจเป็นเพราะเห็นว่าสิงโตมีการตัดสินใจที่รวดเร็วเกินไปโดยไม่

¹² 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.37.

¹³ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.38.

คำนึงถึงว่าแมวเต่า่านผู้ที่ไม่ได้มีความผิดอะไรและมีความรักในอาชีพการงานของตนจะต้องสูญเสียงานซึ่งเขาคิดว่าเป็นงานที่มีเกียรตินี้ไป และยังเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่าแมวเต่า่านอยู่ในสถานะที่น่าสงสารที่ทั้ง โคนก้นแก้งแล้วยังต้องตกงานอีก

เกี่ยวกับเรื่องและผู้เล่าเรื่องเห็นด้วยกับการตัดสินใจของสิงโตครั้งหนึ่งนี้อุซามิ มะโกะโตะ (Usami Makoto : 宇佐美真) กล่าวว่า การยุบตัวของสำนักงานนั้นเป็นเรื่องที่น่าสงสาร เป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจอย่างมากต่อพวกแมวที่ต้องสูญเสียการงานในอาชีพเสมียน¹⁴

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับอุซามิ มะโกะโตะ (Usami Makoto : 宇佐美真) ที่ผู้เล่าเรื่องเห็นด้วยกับการตัดสินใจของสิงโตที่สั่งให้ยุบสำนักงานแมวแห่งนี้เนื่องจากเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างฉับพลันทันด่วนที่สุด ไม่ต้องเสียเวลาแก้ไขหรือปรับความเข้าใจกันยืดเยื้อ เพราะถึงอย่างไรก็เป็นการยากที่จะทำให้แมวขาว แมวลายเสือ และแมวสามสีมีความเอ็นดูแมวเต่า่านได้ ดังนั้นการตัดสินใจเช่นนี้ของสิงโตก็ทำให้ปัญหาที่แมวเต่า่านเผชิญอยู่หมดไปได้โดยทันที แต่ในขณะเดียวกัน ก็ทำให้แมวเต่า่านและแมวคำซึ่งไม่ได้มีความผิดอะไรมากมายกลับต้องตกงานไปด้วย ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเห็นใจ แต่ก็คิดว่าที่จะต้องเผชิญกับปัญหาความไม่ลงรอยกันในระยะยาว ในเมื่อแมวเต่า่านเป็นคนดี สักวันหนึ่งก็คงจะหางานใหม่ทำได้โดยเร็ว หรืออาจจะไปเป็นเสมียนในสำนักงานลำดับอื่นๆ ต่อไปได้

4.1.3 แมวคำ

แมวคำเป็นตัวละครที่มีความสำคัญตัวหนึ่งในเรื่อง เนื่องจากเขามีบทบาทเป็นประธานของสำนักงานแมว และเป็นผู้ที่แมวเสมียนทุกตัวในสำนักงานให้ความเคารพและเกรงใจเป็นอย่างมาก แมวคำเองก็ทำหน้าที่เป็นผู้บังคับบัญชาที่ศรัทธูก่อน้อง และมีพฤติกรรมดังนี้

1) การดูแลเอาใจใส่ผู้ได้บังคับบัญชา

แมวคำมีตำแหน่งเป็นประธานสำนักงานซึ่งเป็นตำแหน่งที่สูงที่สุดในสำนักงาน ดังนั้นแมวเสมียนทุกตัวจึงให้ความเคารพนับถือและมีความยำเกรงต่อแมวคำ แม้แมวคำจะเป็นที่เคารพยกย่องและยำเกรงเป็นอย่างมาก แต่แมวคำก็ไม่ได้ทำตัวหยิ่งโสและถือดีในอำนาจของตน แมวคำกลับให้ความเป็นกันเองต่อแมวเสมียนทุกตัว รวมทั้งมีความห่วงใยและเอาใจใส่แมวเสมียนทุกตัว ตัวอย่างเช่นตอนที่แมวเต่า่านไม่สบายและไม่มาทำงาน แมวคำก็แสดงความเป็นห่วงเป็นใยว่า

「はてな、今日はかまねこ君がまだこんね。おそいね。」¹⁵

¹⁴ 宇佐美真、宮沢賢治「猫の事務所」論—推敲過程が意味するもの、『宮沢賢治・第十六号』、(東京：洋々社、2001年6月5日)、p. 178.

“ดูซิ วันนี้แมวเต่าดำยังไม่มาเลยนะ มาสายนะ”

จากตัวอย่างข้างต้น เห็นได้ว่าแมวคำเป็นห่วงแมวเต่าดำ จึงกล่าวเปรยออกมาเช่นนี้ แมวคำอาจจะเกรงว่าแมวเต่าดำป่วยหรือเป็นอะไรไปหรือเปล่า อาจจะประสบอุบัติเหตุขณะเดินทางมาทำงาน โดยหารู้ไม่ว่าการกล่าวประโยคเช่นนี้จะนำไปสู่การเปิดโอกาสให้แมวเสมียนตัวอื่นใส่ร้ายป้ายสีแมวเต่าดำ

2) การให้ความยุติธรรมต่อทุกฝ่าย

แมวคำไม่ลำเอียงต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเมื่อเกิดเหตุความขัดแย้งขึ้นในระหว่างแมวเสมียน แมวคำยึดหลักความเท่าเทียมกันโดยไม่ฟังความฝ่ายเดียว แต่ฟังเหตุผลของทั้งสองฝ่าย แม้สถานการณ์ในสำนักงานจะดูเหมือนว่าแมวคำมีความลำเอียงเข้าข้างแมวเต่าดำมากกว่าแมวเสมียนตัวอื่นๆ แต่เป็นเพราะแมวเสมียนตัวอื่นๆ มีความประสงค์ร้ายต่อแมวเต่าดำ ทำให้แมวคำผู้ซึ่งรู้เห็นเหตุการณ์ว่าสิ่งที่แมวเต่าดำถูกใส่ร้ายไม่เป็นความจริง เขาจึงให้ความเป็นธรรมกับแมวเต่าดำ และทำให้แมวเสมียนตัวอื่นไม่พอใจ คังตัวอย่างต่อไปนี้

それはでこぼこではありませんでしたが、アルミニウムでできていましたから、^{だいぼう}大丈夫こわれませんでした。そこで^{うねこ}虎ねこは急いであくびを切り上げて、^{かまねこ}机の上から手をのばして、それをとろうとしましたが、やっとながかかるとかかからないくらいなので、べんとうぼこは、あっちへ行ったりこっちへ寄ったり、なかなかうまくつかまりませんでした。

「きみ、だめだよ。とどかないよ。」

と^{じむ}事務長の^{うねこ}黒ねこが、もしやもしやパンを^く食べながらわらっていいました。その時^よ四番書記のかまねこも、ちょうどべんとうのふたを^あ開いたところでしたが、それを見てすばやく^た立て、べんとうをひろって^{わた}虎んこに渡そうとしました。ところが^{うねこ}虎ねこは^き急にひどく^い怒り出して、せっかくかまねこの^い出したべんとうも^う受け取らず、手をうしろに^か廻して、やけにからだを^ふ振りながらどなりました。¹⁶

¹⁵ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.32.

¹⁶ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.27-28.

เนื่องจากล่องเท้าจากอะคูมิเนียม ทนทานและไม่แตก นั้นทำให้แมวลายเสี้อริบหุคหาวและช็อคมือข้ามจากบนโต๊ะไปเพื่อจะหยิบ เพียงแต่เพราะว่ามีมือเอื้อมถึงบ้างไม่ถึงบ้าง ทำให้กล่องข้าวเลื่อนไปเลื่อนมาไปทางโน้นทีทางนี้ที ทำให้เอื้อมไม่ถึงสักที

“นี่ พอแล้วละ เอื้อมไม่ถึงหรอก” แมวคำประธานสำนักงานหัวเราะพลางเคี้ยวขนมปังจืดๆ ในเวลานั้นเองแมวเต่าดำแสนยานุภาพลำดับที่ 4 ที่กำลังเปิดฝากล่องข้าวของคนอยู่พอดี เมื่อเห็นคังนั้นก็รีบยื่นขึ้นอย่างรวดเร็วเก็บกล่องข้าวขึ้นมาและยื่นให้แมวลายเสื่อ แต่แมวลายเสื่อจุกขึ้นมาทันที ไม่ยอมรับกล่องข้าวที่แมวเต่าดำอุตสาหะยื่นให้ และเอามือไพล่หลัง ตัวสั้นอย่างแรงพลางตะโกนขึ้นมา

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า แมวคำเป็นผู้เห็นเหตุการณ์โดยตลอดว่าแมวลายเสื่อเป็นผู้ทำกล่องข้าวของตัวเองตกลงไปที่พื้นและพยายามจะเก็บขึ้นมา แต่เอื้อมไม่ถึงทำให้กล่องข้าวเลื่อนไปเลื่อนมาอยู่ แมวคำยังบอกแก่แมวลายเสื่ออีกว่าแมวลายเสื่อคงเอื้อมไม่ถึงหรอก และตอนที่แมวเต่าดำลุกขึ้นไปหยิบให้แมวคำก็เข้าใจถึงเจตนาอันดีของแมวเต่าดำอยู่แล้ว จึงไม่เห็นด้วยเมื่อแมวลายเสื่อกล่าวหาแมวเต่าดำดังตัวอย่างต่อไปนี้

「なんだい。きみはぼくにこのべんとうを食べろというのかい。机から床の上へ落ちたべんとうをきみはぼくに食えというのかい。」

「いいえ、あなたがひろおいおうとなさるもんですから、ひろってあげただけでございます。」

「いつぼくがひろおうとしたんだ。うん。ぼくはただそれが事務長さんの前に落ちてあんまり失礼なもんだから、ぼくの机の下へ押しこもうと思ったんだ。」

「そうですか。私はまた、あんまりべんとうがあっちこっち動くもんですから……」

「なんだと失敬な。決闘を……」¹⁷

“อะไรกัน แกจะให้ฉันกินข้าวกล่องนี้หรือไง แกจะให้ฉันกินกล่องข้าวที่ตกลงจากโต๊ะลงไปบนพื้นแล้วเนี่ยนะ”

“เปล่าครับ ผมเห็นคุณจะเก็บมันขึ้นมา ก็เลยเก็บให้เท่านั้นเองขอรับ”

“ฉันจะเก็บขึ้นมาเมื่อไหร่กันล่ะ อ้อ ก็เพราะฉันเห็นว่าการที่มันไปตกอยู่ตรงหน้าท่านประธานสำนักงานเป็นการเสียมารยาทมาก ฉันก็เลยคิดว่าจะเข้ามาไว้ที่ใต้โต๊ะฉัน”

“อย่างนั้นหรือครับ ผมเห็นว่ากล่องข้าวยังเลื่อนไปทางโน้นทีมาทางนี้ทีอยู่ ก็เลย……”

“อะไรนะ ช่างหยาบคายจริงๆ มาสู้กันเลย……”

¹⁷ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.28.

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า แมวลายเสือ โกรธมากและแสดงออกมาโดยท่าทางและน้ำเสียง แต่เนื่องจากแมวคำรู้เห็นเหตุการณ์มาโดยตลอดและแมวเต่าถ่านก็บอกเองว่าเขาตั้งใจจะหยิบกล่องข้าวขึ้นมาให้เฉยๆ เพราะเห็นว่าแมวลายเสือเอื้อมไม่ถึงเสียที แมวคำจึงเห็นว่าแมวเต่าถ่านไม่คิดตามที่แมวลายเสือกล่าวหา เขาจึงกล่าวปรามก่อนที่จะมีการต่อสู้กันเกิดขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

「ジャラジャラジャララン。」

事務長が高くどなりました。これは決闘をしろとってしまわせないために、わざとじゃまをしたのです。

「いや、けんかするのはよしたまえ。かまねこ君も虎ねこ君に食べさせようというんでひろったんじゃないやろ。それからけさいうのをわすれたが虎ねこ君は月給が十銭あがったよ。」¹⁸

“เอาล่ะ เอาล่ะ เอาล่ะ เอาล่ะ” ประธานสำนักงานตะโกนเสียงดัง เพื่อไม่ให้พูดทำให้มีการต่อสู้กัน ก็เลยอุตส่าห์เข้ามาขัดขวาง

“อย่าเลย ทะเลาะกันไปไม่มีหรอก และแมวเต่าถ่านก็ไม่ได้มีเจตนาที่จะเก็บกล่องข้าวมาให้แมวลายเสือกินซะหน่อย แล้วก็เมื่อเช้าลืมนบอกว่าแมวลายเสือได้รับเงินเดือนเพิ่มขึ้นอีก 10 เซ็น”

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า เมื่อแมวคำรีบตะโกนปรามเสียงดังเพื่อไม่ให้แมวลายเสือโวยวายกับแมวเต่าถ่านไปมากกว่านี้ และไม่ให้เรื่องเล็กน้อยบานปลายเป็นเรื่องใหญ่ แมวคำจึงชี้แจงให้แมวลายเสือเข้าใจว่า แมวเต่าถ่านไม่ได้มีเจตนาที่จะให้แมวลายเสือกินข้าวจากกล่องที่ตกลงไปที่พื้นแล้ว และเปลี่ยนเรื่องมาพูดถึงของการได้ขึ้นเงินเดือนของแมวลายเสือ จากเหตุการณ์นี้ แสดงให้เห็นว่าแมวคำรู้จักใช้จังหวะในการบอกข่าวดีเรื่องการขึ้นเงินเดือนในขณะที่แมวลายเสือกำลังโกรธอยู่ เพื่อให้แมวลายเสืออารมณ์ดีขึ้น และดูเหมือนว่าเป็นวิธีการที่ได้ผลจริง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

虎ねこは、はじめはこわい顔をしてそれでも顔を下げた聞いていましたが、とうとう、よろこんでわらい出しました。

「どうもおさわがせいたしましたお申しわけございません。」

それからとなりのかまねこをじろっと見て腰かけました。

¹⁸ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、（東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行）、p.28-29.

ตอนแรกแมวลายเสือที่ทำหน้ากลัวยังคงเอาหัวก้มลงฟังอยู่ แต่ในที่สุดก็รู้สึกดีใจ และยิ้มออกมา

“ขอบคุณเป็นอย่างมากขอรับ ต้องขอภัยด้วยนะขอรับ” จากนั้นก็จ้องมองแมวเตาด่านที่อยู่ข้างๆ อย่างน่ากลัวไม่วางตาแต่นิ่งลงกับที่

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า ขำดีเกี่ยวกับการขึ้นเงินเดือนที่แมวคำบอกแก่แมวลายเสือในขณะที่เขากำลังโกรธและทำหน้าที่ตาคร่ำทำให้เขายิ้มแย้มขึ้นมาได้ แม้แมวลายเสือจะรู้สึกไม่พอใจและอยากจะทำงานแมวเตาด่านอยู่ตลอดเวลา แต่เนื่องจากแมวคำเอ่ยปากปรามและชี้แจงเหตุผลด้วยตัวเอง แมวลายเสือจึงไม่สามารถทำอะไรแมวเตาด่านได้

3) การไม่มีความมั่นใจในตนเองและหุเบา

แมวคำไม่ค่อยมีความมั่นใจในตนเองและมีสภาพจิตใจที่อ่อนแอกว่าวัยหนุ่มสาวเนื่องจากแมวคำมีอายุมาก ผู้เขียนได้บรรยายลักษณะของแมวคำไว้ดังนี้

事務長は大きな黒ねこで、少しもうろくしていましたが、目などは中に銅線が幾重も張ってあるかのような、じつにりっぱにできていました。¹⁹

ประธานสำนักงานแมวเป็นแมวคำตัวใหญ่ แม้จะเริ่มมีอายุ แต่ในดวงตาของเขาราวกับว่ามีเส้นทองแดงหลายเส้นซ้อนกันอยู่ และเป็นที่เคารพนับถืออย่างมาก

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า แมวคำเริ่มอ่อนล้าเนื่องจากเริ่มเข้าสู่วัยความชรา ความทรุดโทรมทางร่างกายมีส่วนทำให้จิตใจอ่อนแอไปด้วยได้ อาจเป็นด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้แมวคำหลงเชื่อแมวลายเสือและแมวสามสีตอนที่พวกเขากล่าวหาแมวเตาด่านว่าแมวเตาด่านอยากจะเป็นประธานสำนักงานรุ่นต่อไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

「いいやどこかの宴会にでも呼ばれて行ったろう。」

黒ねこがいました。

「今日どこかに宴会があるか。」

事務長はびっくりしてたずねました。ねこの宴会に自分の呼ばれないものなどあるはずはないと思ったのです。

「なんでも花の方で開校式があるとかいいましたよ。」

「そうか。」

¹⁹ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.22.

黒ねこはだまって考えこみました。

「どうしてどうしてかまねこは、」

三毛ねこがいきい出しました。

「このごろはあちこちへ呼ばれているよ。なんでもこんどは、おれが事務長になるとかいつてるそうさ。だからばかなやつらがこわがってあらんかぎりごきげんをとるのだ。」

「ほんとうかい、それは。」

黒ねこがどなりました。

「ほんとうですとも。お調べになってごらんささい。」

三毛ねこが口をとがらせていました。

「けしからん。あいつはおれはよほど目をかけてやってあるのだ。よし。おれにも考えがある。」

そして事務所はしばらくしんとしました。²⁰

“ไม่หรรอก คงได้รับเชิญไปงานเลี้ยงอยู่ที่ไหนสักแห่งมั้ง” แมวลายเสือพูด

“วันนี้มีงานเลี้ยงที่ไหนเธอ” ประธานสำนักงานถามด้วยความประหลาดใจ คิดว่าไม่น่าจะเป็นไปได้ที่คนจะไม่ได้รับเชิญไปงานเลี้ยงของพวกเขาแมว

“ยังไงก็เถอะ เห็นพูดอยู่ว่ามีงานเลี้ยงเปิดโรงเรียนใหม่อยู่ทางทิศเหนือ”

“อย่างจั้นเธอ” แมวคำพูดไม่ออกและนั่งเงิบครุ่นคิด

“ทำไม ทำไม แมวเตาด่าน...” แมวสามสีพูดออกมา “เดี๋ยวนี้นักจะได้รับเชิญไปที่โน้นบ้างที่นั่นบ้าง ได้ยินว่าเขาพูดว่าไม่ว่าจะอย่างไรก็ตามเขาจะมาเป็นประธานสำนักงานรุ่นต่อไปอะไรทำนองนี้แหละ เพราะฉะนั้นจะทำให้พวกข้ารู้สึกเกรงกลัวให้ดู ถ้าทำแบบนั้นได้ ก็คงจะรู้สึกดีทีเดียว”

“จริงเธอ เรื่องนั้นนะ” แมวคำตะโกนออกมา

“จริงขอรับ ลองไปตรวจสอบดูได้เลยครับ” แมวสามสีทำปากยี่นๆ พูดออกมา

“ให้อภัยไม่ได้แล้ว ฉันจุดสำเภาเอ็นดูเจ้านั้นมาก เธอละ ฉันก็คิดอะไรบางอย่างได้แล้ว”

จากนั้นสำนักงานแมวก็นั่งเงิบไปชั่วขณะ

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า แมวคำเริ่มมีความลึกลับตั้งแต่ตอนที่แมวลายเสือบอกว่า แมวเตาด่านคงไปงานเลี้ยงที่ไหนสักแห่งอยู่ เนื่องจากแมวคำเป็นประธานสำนักงาน ดังนั้นเขาก็มักจะได้รับเชิญไปงานเลี้ยงต่างๆ อยู่เสมอ การที่แมวลายเสือมาบอกว่าแมวเตาด่านคงจะไปงานเลี้ยงที่ไหนสักแห่งซึ่งเป็นงานเลี้ยงที่แมวคำไม่รู้ข่าวมาก่อน ทำให้แมวคำรู้สึกว่าคุณเองถูกลดความ

²⁰ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、（東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行）、p.33-34.

สำคัญลงไปจากสังคม และเกิดความรู้สึกว่าแมวเตาด่านมีความสำคัญมากกว่าตัวเอง เนื่องจากแมวเตาด่านเป็นผู้รู้ข่าวและได้รับเชิญให้ไปงานเลี้ยงในขณะที่ตนเองไม่รู้เรื่องและแมวเตาด่านได้หยุดงานไปหลายๆ โดยไม่บอกแมวคำ ทำให้แมวคำรู้สึกที่แมวเตาด่านมีเจตนาที่ไม่ดีต่อตนเองแอบแฝงอยู่ และเมื่อแมวสามสีกกล่าวใส่ร้ายเพิ่มเติมเข้าไปอีกว่า แมวเตาด่านเคยบอกว่าอยากจะเป็นประธานสำนักงานรุ่นต่อไป ก็ยิ่งทำให้แมวคำซึ่งรู้สึกไม่มั่นใจในตนเองเนื่องจากเริ่มแก่ชราเข้าใจว่าแมวเตาด่านมีความประสงค์เช่นนั้นจริง จึงรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อแมวเตาด่านเพราะความเข้าใจผิด

4) การแสดงอาการเหม็นเฉยต่อแมวเตาด่าน

เมื่อแมวคำเกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับเรื่องของแมวเตาด่านแล้ว แมวคำจึงแสดงอาการเหม็นเฉยไม่สนใจที่จะมอบหมายงานให้แมวเตาด่าน หรือแม้จะถามไถ่สารทุกข์สุกดิบเมื่อแมวเตาด่านกลับมาทำงาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

「まるで暴風だね、ええ。」

黒ねこは、かまねこを見ないでこういいながら、もうすぐ仕事をはじめました。

「さあ、今日はきのうのつづきのアンモニアックの兄弟を調べて回答しなければならん。二番書記、アンモニアック兄弟の中で、南極へ行ったのはだれだ。」

仕事ははじまりました。かまねこはだまってうつむいていました。原簿がないのです。それをなんとかいいたくっても、もう声が出ませんでした。²¹

“ราวกับเป็นพายุเลยนะ ไซ่สินะ” แมวคำพูดแบบนี้โดยไม่มองแมวเตาด่าน พร้อมกับเริ่มงานทันที

“เอาล่ะ วันนี้ต้องค้นคว้าหาคำตอบเกี่ยวกับพี่น้องตระกูลอัน โมะนิอะทซุกุให้ได้ เสมียนลำดับที่ 2 ในระหว่างพี่น้องตระกูลอัน โมะนิอะทซุกุ ใครที่เคยไปขั้วโลกใต้” การทำงานได้เริ่มต้นขึ้นแล้ว แมวเตาด่านนั่งเงิบก้มหน้าลง เนื่องจากไม่มีหนังสือค้นฉบับ แม้จะอยากพูดอะไรออกมาเกี่ยวกับเรื่องนั้น ก็ไม่มีเสียงเปล่งออกมา

จากตัวอย่างข้างต้น แมวคำพูดกับแมวเสมียนทุกตัว แต่กลับไม่หันไปมองทางแมวเตาด่าน การกระทำเช่นนี้ของแมวคำเป็นการจงใจที่จะทำให้แมวเตาด่านรู้ว่าตนเองไม่ได้รับความสนใจ โดยเฉพาะการที่ผู้เป็นประธานของสำนักงานแสดงอาการเหม็นเฉยอาจทำให้แมวเตาด่านรู้สึกน้อยใจมากกว่าถูกแมวเสมียนด้วยกันแสดงอาการเช่นนั้น

²¹ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集 7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.36.

เกี่ยวกับเรื่องนี้โกะจูเมะ มะชิโกะ (Gojuume Machiko : 五重目眞知子) กล่าวว่า แมวคำในเรื่อง “สำนักงานแมว” นั้น มีความหยิ่งโสดในฐานะของการเป็นประธานสำนักงาน เมื่อมองจากรูปลักษณ์ภายนอกแล้วสามารถทำให้ผู้อื่นเกรงกลัวได้ แต่จริงๆ แล้วเป็นแมวที่ไม่เอาไหน²²

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับโกะจูเมะ มะชิโกะ (Gojuume Machiko : 五重目眞知子) ที่กล่าวว่าแมวคำเมื่อมองจากรูปลักษณ์ภายนอกแล้วทำให้ผู้อื่นเกรงกลัวได้ เนื่องจากเป็นประธานสำนักงานจึงวางตัวให้เป็นที่น่าเคารพนับถือ และด้วยวิบุณยคุณวุฒิที่สูงกว่าแมวตัวอื่นในสำนักงานแมวจึงเป็นไปได้ที่จะมีความหยิ่งโสดในคุณสมบัติเหล่านั้นของตน แต่เนื่องจากคลื่นลูกใหม่ที่ขอมมาแรงกว่าคลื่นลูกเก่า แมวคำจึงเกรงว่าแม้ตนมีตำแหน่งหน้าที่การงานดีแต่สักวันหนึ่งอาจจะสูญเสียชีวิตให้กับเสมียนที่มีคุณสมบัติดีแต่มีอายุน้อยกว่าก็เป็นได้ จึงทำให้ขาดความมั่นใจ และเมื่อได้รับการขย่งส่งเสริมให้กลับแกลังผู้ที่จะมาแข่งชิงตำแหน่งของตน โดยแสดงอาการเมินเฉย แมวคำก็ให้ความร่วมมือโดยไม่แยกแยะว่าการกระทำดังกล่าวเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง

การแสดงอาการเมินเฉยต่อแมวเต่า่านเช่นนี้ เป็นการบ่งบอกอย่างชัดเจนว่าแมวคำให้ความร่วมมือกับแมวเสมียนตัวอื่นๆ ในการกลับแกลังแมวเต่า่าน และทำให้แมวเต่า่านรู้ว่าผู้ที่ให้ความเอ็นดูตนมาตลอดนั้น ได้มีท่าทีที่เปลี่ยนไปแล้ว พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในแง่ลบเช่นนี้ของแมวคำเป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลให้สำนักงานถูกสั่งให้ปิดนอกเหนือจากการขาดความสามัคคีกันในกลุ่มแมวเสมียน

4.1.4 แมวขาว

แมวขาวเป็นเสมียนลำดับที่หนึ่ง ซึ่งมีลำดับขั้นที่สูงกว่าแมวเสมียนตัวอื่นๆ แมวขาวไม่ค่อยมีเรื่องหรือความขัดแย้งกับแมวตัวอื่นๆ และไม่ได้กลับแกลังแมวเต่า่านอย่างชัดเจนด้วยตนเอง แต่จะทำตามเสมียนตัวอื่นๆ ที่กลับแกลังแมวเต่า่าน โดยการไปเข้าพวกกับฝ่ายที่มีจำนวนมากกว่า แมวขาวมีพฤติกรรมในเรื่องดังนี้

1) การกลับแกลังเพื่อนร่วมงาน โดยการโกหกใส่ร้ายป้ายสี

แมวขาวไม่ได้มีเหตุการณ์ขัดแย้งกับแมวเต่า่านโดยตรง แต่ในวันที่แมวเต่า่านป่วยไม่มาทำงาน แมวขาวผู้ซึ่งไม่รู้ว่าแท้จริงแล้วแมวเต่า่านป่วยอยู่ก็ได้บอกว่าแมวเต่า่านไปเที่ยวทะเล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

「はてな、今日はかまねこ君がまだこんね。おそいね。」
と事務長が、仕事のたえ間にいいました。

²² 相原知邦、五重目眞知子、「賢治童話教材化の方法」—猫を中心として—、『広島女子大学文学部 紀要 第15号』、(広島女子大学：1980)、p. 46.

「なあに、海岸へでも遊びに行っただけでしょう。」
白ねこがいました。²³

“ดูซิ วันนี้แมวเต่าดำยังไม่มาเลยนะ มาสายนะ” ประธานสำนักงานพูดในระหว่างช่วงพักของการทำงาน

“อะไรนะ คงจะไปเที่ยวชายทะเลอยู่ละซิ” แมวขาวพูด

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า แมวขาวใช้คำพูดสั้นๆ แต่มีความหมายในทางที่ไม่ดีต่อแมวเต่าดำ การพูดเช่นนี้ดูเหมือนเป็นการจงใจที่จะทำให้แมวดำเข้าใจผิดว่าแมวเต่าดำเอาเวลาไปเที่ยวเล่นอยู่ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่สมควรเป็นอย่างยิ่งและไม่เป็นเหตุผลที่ดีในการลาหยุดงานไปหนึ่งวัน การโกหกของแมวขาวแม้จะไม่ทำให้แมวดำเชื่อ แต่ก็อาจจะทำให้แมวดำรู้สึกเคลือบแคลงกับพฤติกรรมของแมวเต่าดำที่หยุดงานไปในวันนั้น โดยไม่บอกกล่าวไว้ล่วงหน้า

2) การไม่เป็นตัวของตัวเอง

แมวขาวไม่ค่อยมีความขัดแย้งกับแมวเต่าดำ ถึงกระนั้นก็ตาม แมวขาวได้ให้ความร่วมมือกับแมวเสมือนตัวอื่นๆ ในการแสดงท่าทีเมินเฉยต่อแมวเต่าดำตั้งแต่เริ่มเข้ามาในสำนักงาน แสดงให้เห็นความไม่เป็นตัวของตัวเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ガタッ、ピシャン。白ねこがはいって来ました。

「お早ようございます。」

虎ねこと三毛ねこがいっしょに挨拶しました。

「いや、お早よう、ひどい嵐だね。」

白ねこもいそがしそうに仕事にかかりました。その時かまねこは力なく立ってだまっておじぎをしましたが、白ねこはまるで知らないふりをしています。²⁴

โครม บัง แมวขาวเดินเข้ามา

“อรุณสวัสดิ์ครับ” แมวลายเสือและแมวสามสีกล่าวคำทักทายพร้อมกัน

“เอาล่ะ อรุณสวัสดิ์ ลมแรงนะ” แมวขาวก็เช่นกันรีบทำเป็นง่วนกับงาน ในเวลานั้นแมวเต่าดำไม่รู้จะทำอย่างไร ได้จึงได้แต่ยืนนิ่งเงียบและโค้งคำนับให้ แต่แมวขาวแกล้งทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้

²³ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.32-33.

²⁴ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.35.

จากตัวอย่างข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า แมวเต่าอ่านรู้ตัวก่อนหน้านี้แล้วว่าแมวขาวอาจจะแสดงอาการมินเฉยกับตน เนื่องจากแมวสามสีและแมวลายเสือก็ทำแบบนั้นมาก่อนที่แมวขาวจะเข้ามาในสำนักงานในเช้าวันนั้น แต่การที่แมวขาวทักทายแมวสามสีและแมวลายเสือกลับไปโดยทำเป็นไม่เห็นว่าเป็นไม่เห็นว่าแมวเต่าอ่านยื่นทำความเคารพตนอยู่ ทำให้แมวเต่าอ่านแน่ใจได้ว่าเพื่อนร่วมงานทั้งสามทำไปโดยเจตนาโดยเฉพาะแมวขาวผู้ไม่เคยมีเรื่องกับแมวเต่าอ่านเป็นการส่วนตัวแต่ทำถึงขนาดนี้ทำให้แมวเต่าอ่านรู้สึกแค้นกว่าการที่ถูกแมวเสมียนผู้ซึ่งเคยมีเรื่องขัดแย้งกับตนแสดงอาการมินเฉยเสียอีก

4.1.5 แมวลายเสือ

แมวลายเสือเป็นเสมียนลำดับที่สอง เนื่องจากแมวลายเสือไม่พอใจแมวเต่าอ่านที่มีความตั้งใจในการทำงานจนเกินหน้าเกินตา ทำให้แมวลายเสือคอยเล่นงานแมวเต่าอ่านอยู่ทุกครั้งที่มีโอกาสเอื้ออำนวย แมวลายเสือมีพฤติกรรมดังนี้

1) การใส่ร้ายป้ายสีแมวเต่าอ่าน

ในจำนวนแมวทั้งหมดในเรื่องสำนักงานแมว แมวลายเสือเป็นแมวที่แสดงถึงความไม่พอใจต่อแมวเต่าอ่านมากที่สุด และแสดงออกอย่างชัดเจนมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นทั้งคำพูดและการกระทำ ตัวอย่างต่อไปนี้กล่าวถึงตอนที่แมวลายเสือ โทกหกแมวคำถึงสาเหตุที่แมวเต่าอ่านไม่มาทำงาน

「はてな、今日^{きょう}はかまね^こ君^{きみ}がまだこんね。おそいね。」
と事務長^{じむちょう}が、仕事^{しごと}のたえ間^まにいました。

「なあに、海岸^{かいがん}へでも遊び^{あそび}に行ったんでしょ。」

白^{しろ}ねこがいました。

「いいやどこかの宴会^{えんかい}にでも呼^よばれて行ったろう。」

虎^{とら}ねこがいました。

「今日^{きょう}どこかに宴会^{えんかい}があるか。」

事務長^{じむちょう}はびっくりしてたずねました。ねこの宴会^{えんかい}に自分^{おれ}の呼^よばれないものなどあるはずはないと思ったのです。

「なんでも花^{はな}の方^{ほう}で開校式^{かいこうしき}があるとかいいましたよ。」

「そうか。」

黒^{くろ}ねこはだまって考^{かんが}えこみました。

「どうしてどうしてかまねこは、」

三毛^{みつ}ねこがいい出^いしました。

「このごろはあちこちへ呼^よばれているよ。なんでもこんどは、おれが事務長^{じむちょう}になるとかいつてるそうさ。だからばかなやつらがこわがってあらんかぎりごきげんをとるのだ。」

「ほんとうかい、それは。」

黒ねこがどなりました。

「ほんとうですとも。お調べになってごらんなさい。」

三毛ねこが口をとがらせていました。

「けしからん。あいつはおれはよほど目をかけてやってあるのだ。よし。おれにも^{かんが}えがある。」

そして事務所はしばらくしんとしました。²⁵

“ดูซิ วันนี้แมวเต่ายังไม่มาเลยนะ มาสายนะ” ประธานสำนักงานพูดในระหว่างช่วงพักของการทำงาน

“อะไรนะ คงจะไปเที่ยวชายทะเลอยู่ละซิ” แมวขาวพูด

“ไม่หรอก คงได้รับเชิญไปงานเลี้ยงอยู่ที่ไหนสักแห่งมั้ง” แมวลายเสือพูด

“วันนี้มีงานเลี้ยงที่ไหนหรือ” ประธานสำนักงานถามด้วยความประหลาดใจ คิดว่าไม่น่าจะเป็นไปได้ที่ตนจะไม่ได้รับเชิญไปงานเลี้ยงของพวกเขาแมว

“ยังงี้ก็เถอะ เห็นพูดอยู่ว่ามีงานเลี้ยงเปิดโรงเรียนใหม่อยู่ทางทิศเหนือ”

“อย่างงั้นหรือ” แมวคำพูดไม่ออกและนั่งเงิบครุ่นคิด

“ทำไม ทำไม แมวเต่าอาน...” แมวสามสีพูดออกมา “เดี๋ยวนี้อาจจะได้รับเชิญไปที่โน้นบ้างที่นั่นบ้าง และพูดว่าไม่ว่าจะอย่างไรก็ตามเขาจะมาเป็นประธานสำนักงานรุ่นต่อไปอะไรทำนองนี้แหละ เพราะฉะนั้นจะทำให้พวกบ้าๆ รู้สึกเกรงกลัวให้ดู ถ้าทำแบบนั้นได้ ก็คงจะรู้สึกดีทีเดียว”

“จริงหรือ เรื่องนั้นแหละ” แมวคำตะโกนออกมา

“จริงขอรับ ลองไปตรวจสอบดูได้เลยครับ” แมวสามสีทำปากยื่นๆ พูดออกมา

“ให้อภัยไม่ได้แล้ว ฉันอดค้นหาเอ็นดูเจ้ามันมาก เอาละ ฉันก็คิดอะไรบางอย่างได้แล้ว”

จากนั้นสำนักงานแมวก็นั่งเงิบไปชั่วขณะ

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นว่า แมวลายเสือตั้งใจที่จะใส่ร้ายป้ายสีแมวเต่าอานทั้งที่ตนเองก็ไม่รู้ว่าแท้จริงแล้วแมวเต่าอานนอนป่วยอยู่กับบ้าน การที่แมวลายเสือกล่าวเช่นนี้ก็เพื่อให้แมวคำคิดว่าแมวเต่าอานหยุดงานไปโดยไม่มีเหตุผลสมควร ยิ่งไปกว่านั้นเหตุผลดังกล่าวเป็นเหตุผลที่ทำให้แมวคำรู้สึกที่ตนถูกลดความสำคัญลง เนื่องจากตนเองไม่ได้รับเชิญไปงานเลี้ยงและไม่รู้ด้วยซ้ำว่ามีงานเลี้ยงเปิดโรงเรียนใหม่อยู่ทางเหนือ และรู้สึกว่าแมวเต่าอานมีความสำคัญในสังคมมากกว่าทั้งๆ ที่ตนเองมีสถานะทางสังคมที่เหนือกว่าและมีอายุมากกว่า การโกหกของแมว

²⁵ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.33.

ตายเสียในครั้งนี่ทำให้แมวคำหลงเชื่อเพราะแมวหลายเลื้อรู้จักจับจุดอ่อนของแมวคำที่กำลังมีความไม่มั่นคงในตำแหน่งหน้าที่การงานเนื่องจากเริ่มมีอายุมากขึ้นมาใช้ในโอกาสที่แมวเตาด่านหยุดงานไปเช่นนี้

เกี่ยวกับเรื่องสาเหตุที่ทำให้พวกแมวเสมียนกลั่นแกล้งแมวเตาด่านนี้ อุซะมิ มะโกะโตะ (Usami Makoto : 宇佐美眞) กล่าวว่า ที่สำนักงานแมวแห่งนี้ เมื่อเรียงตามลำดับแล้วแมวเตาด่านเป็นลำดับที่สี่ แต่ความสามารถในการทำงานกลับทำให้เสมียนอื่นๆ ทั้งสามเกรงกลัว แม้เหตุผลดั้งเดิมของการถูกกลั่นแกล้งจากพวกแมวเสมียนคือการแบ่งแยกอย่างไม่ยุติธรรมต่อการเกิดมาเป็น “แมวเตาด่าน” เช่นนี้ เหตุผลนั้นยังไปบวกกับการที่แมวเตาด่านมีความสามารถ อีกทั้งได้รับการคุ้มครองจากประธานสำนักงาน ทำให้พวกแมวเสมียนที่ต้องการเป็นผู้มีความก้าวหน้าในชีวิตรู้สึกหวั่นใจ และเป็นการไปกระตุ้นจิตใจที่มีความอิจฉาริษยาให้เกิดขึ้น²⁶

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับอุซะมิ มะโกะโตะ (Usami Makoto : 宇佐美眞) เกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้แมวเสมียนตัวอื่นๆ ต้องหาโอกาสกลั่นแกล้งแมวเตาด่านอยู่เสมอ เนื่องจากแมวเสมียนตัวอื่นๆ เกรงว่าแมวเตาด่านจะมีตำแหน่งหน้าที่การงานก้าวหน้าสักวันหนึ่งและอาจจะมาทำงานแทนที่ในตำแหน่งงานของตน ทำให้รู้สึกว้าหวาดตำแหน่งของตนนั้นอาจสูญเสียบ้างไปให้กับแมวเตาด่านวันใดวันหนึ่งก็เป็นได้ จึงต้องหาทางทำให้แมวคำประธานสำนักงานเห็นว่าแมวเตาด่านไม่ใช่คนดีโดยการใส่ร้ายป้ายสี เพื่อให้แมวเตาด่านดูไม่น่าเชื่อถือ เป็นการลดโอกาสความก้าวหน้าในอาชีพการงานของเขา

2) การกล่าวหาผู้อื่นอย่างไรเหตุผล

แมวหลายเลื้อกล่าวหาแมวเตาด่านว่าการที่แมวเตาด่านหยิบกล่องข้าวจากพื้นมาขึ้นให้เขาก็เพราะแมวเตาด่านต้องการให้เขากินข้าวจากกล่องข้าวที่ตกลงไปที่พื้นแล้ว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

その時四番書記のかまねこも、ちょうどべんとうのふたを開いたところでしたが、それを見てすばやく立って、べんとうをひろって虎んこに渡そうとしました。ところが虎ねこは急にひどく怒り出して、せっかくかまねこの出したべんとうも受け取らず、手をうしろに廻して、やけにからだを振りながらどなりました。

「なんだい。きみはぼくにこのべんとうを食べろというのかい。机から床の上へ落ちたべんとうをきみはぼくに食べというのかい。」²⁷

²⁶ 宇佐美眞、宮沢賢治「猫の事務所」論—推敲過程が意味するもの、『宮沢賢治・第十六号』、(東京：洋々社、2001年6月5日)、p. 180.

²⁷ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p. 28.

ในเวลานั้นเองแมวเต่า่านเสมียนลำดับที่ 4 ที่กำลังเปิดฝากล่องข้าวของตนอยู่พอดี เมื่อเห็นคังนั้นก็รีบ ยืนขึ้นอย่างรวดเร็ว เก็บกล่องข้าวขึ้นมาและยื่นให้แมวลายเสือ แต่แมวลายเสือจุกก็ขึ้นมาทันที ไม่ยอมรับกล่อง ข้าวที่แมวเต่า่านอุทิศสำหรับให้ และเอามือไพล่หลัง ตัวสั้นอย่างแรงพลางตะโกนว่า

“อะไรกัน แกจะให้ฉันกินข้าวกล่องนี้หรือไง แกจะให้ฉันกินกล่องข้าวที่ตกจากโต๊ะลงไปบนพื้นแล้ว เนี่ยนะ”

จากตัวอย่างดังกล่าว จะเห็นได้ว่า แมวลายเสือเองพยายามที่จะเก็บกล่องข้าวของตนจากพื้น แต่หยิบไม่ได้เสียที่ทำให้กล่องข้าวเลื่อนไปมา แมวเต่า่านเห็นคังนั้น เขาจึงช่วยหยิบขึ้นมาให้ด้วยความหวังดี แต่แมวลายเสือกลับไม่ยอมรับกล่องข้าวนั้น และแสดงออกอย่างชัดเจนว่าตนเองไม่พอใจโดยการเอามือไพล่หลัง และกล่าวหาแมวเต่า่านให้แมวคำได้ยื่นว่าแมวเต่า่านมีเจตนาให้คนกินข้าวจากกล่องที่ตกพื้นแล้วนั้น หากแมวคำหลงเชื่อก็จะคิดไปว่าแมวเต่า่านมีเจตนาที่จะดูถูกแมวลายเสือว่าเป็นแมวที่กินแม้กระทั่งของที่ตกลงไปบนพื้นแล้ว ซึ่งเป็นการกระทำที่ดูไม่ดีนักสำหรับข้าราชการที่มีเกียรติอย่างเสมียนของสำนักงานแมว

โกะจูเมะ มะชิโกะ (Gojyuume Machiko : 五重目真知子) กล่าวถึงลักษณะนิสัยของแมวลายเสือว่า เป็นผู้ที่มีกิริยาและวาจาที่หยาบและมีความโง่งมงาย มักแสดงออกอย่างมากถึงนิสัยที่ชอบใช้ความรุนแรงในการกลั่นแกล้งแมวเต่า่าน²⁸

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับโกะจูเมะ มะชิโกะ (Gojyuume Machiko : 五重目真知子) ที่ว่าแมวสามสีมีความโง่งมงายและมีกิริยาวาจาที่ห้วนตรงไปตรงมา เปิดเผยอารมณ์ไม่พอใจของคนที่มีต่อแมวเต่า่านออกมาให้ผู้อื่นที่อยู่ในสำนักงานแมวได้รับรู้ ถึงกระนั้นก็ตามก็ไม่มีใครรู้สึกไม่พอใจกับพฤติกรรมของแมวลายเสือที่เป็นเช่นนี้ ในทางตรงกันข้าม แมวเสมียนตัวอื่นๆ กลับไม่พอใจพฤติกรรมที่เรียบร้อยของแมวเต่า่านมากกว่า

3) การทำร้ายจิตใจด้วยสายตา

พวกแมวเสมียนมักจะมองแมวเต่า่านด้วยสายตาไม่เป็นมิตรอยู่เสมอ แมวลายเสือจึงไปทางแมวเต่า่านเขม็งตอนที่เขารู้ว่าแมวคำไม่หลงเชื่อข้อกล่าวหาที่ว่าแมวเต่า่านมีเจตนาร้ายกับตน และเขาก็ไม่อาจเอาผิดอะไรกับแมวเต่า่านได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

虎ねこは、はじめはこわい顔をしてそれでも顔を下げた聞いていましたが、とうとう、よろこんでわらい出しました。

「どうもおさわがせいたしましたお申しわけございません。」

²⁸ 相原知邦、五重目真知子、「賢治童話教材化の方法」—猫を中心として—、『広島女子大学文学部 紀要 第15号』、(広島女子大学：1980)、p. 41.

それからとなりのかまねこをじろっと見て腰かけました。
みなさん、ぼくはかまねこに同情します。²⁹

ตอนแรกแมวลายเสือที่ทำหน้าน่ากลัวยังคงเอาหัวก้มลงฟังอยู่ แต่ในที่สุดก็รู้สึกดีใจ และยิ้มออกมา

“ขอบคุณเป็นอย่างมากขอรับ ต้องขอภัยด้วยนะขอรับ” จากนั้นก็จ้องมองแมวเต่าดำที่อยู่ข้างๆ ด้วย
สายตาอันน่ากลัวแล้วนั่งลงกับที่

ทุกคนครับ ผมเห็นใจแมวเต่าดำ

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า แม้วลายเสือจะเปลี่ยนจากอารมณ์โมโหเป็นอารมณ์ดี
เนื่องจากได้รับทราบข่าวการได้เงินเดือนของตน แม้กระนั้นเขาก็ยังไม่พอใจที่ไม่สามารถทำให้
แมวคำหลงเชื่อข้อกล่าวหาของตนได้ เขาจึงมองแมวเต่าดำด้วยสายตาที่น่ากลัว การที่เขามองแมว
เต่าดำด้วยสายตาเช่นนี้แสดงถึงความไม่เป็นมิตรเป็นการทำร้ายจิตใจด้วยสายตา และต้องการที่จะ
เอาเรื่องแมวเต่าดำโดยไม่ลดละความพยายาม การจ้องมองด้วยสายตาที่น่ากลัวเช่นนี้เป็นการ
บ่งบอกให้แมวเต่าดำรับรู้ว่าเขายังคงไม่พอใจและโกรธแมวเต่าดำอยู่และรอโอกาสที่จะเล่นงาน
แมวเต่าดำอีกในภายภาคหน้า

4) การแสดงอาการเมินเฉยต่อแมวเต่าดำ

นอกจากการแสดงออกทางสายตาแล้ว แมวลายเสือยังแสดงอาการเมินเฉยกับแมวเต่าดำ
อย่างเปิดเผย กล่าวคือ ในตอนเช้าของวันที่สำนักงานต้องปิดตัวลง แมวลายเสือมาทำงานตามปกติ
แต่เมื่อเขาได้ยินแมวเต่าดำขึ้นขึ้นและส่งเสียงทักทาย แมวลายเสือทำเป็นไม่หันไปมองทางแมว
เต่าดำเลย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ガタッ。ピシャン。虎ねこがはいつて来ました。

「お早ようございます。」

かまねこは立って挨拶しましたが、虎ねこは見向きもしません。

「お早ようございます。」

三毛ねこがいました。

「お早よう、どうもひどい風だね。」

虎ねこもすぐ帳面をくりはじめました。

โธรม บิ่ง แมวลายเสือเดินเข้ามา

²⁹ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集 7、(東京：株式会社岩崎書店、
一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.29.

“อรุณสวัสดิ์ครับ” แมวเต่าถ่านขึ้นขึ้นและกล่าวคำทักทาย แต่แมวลายเสือไม่หันมามองเลย

“อรุณสวัสดิ์ครับ” แมวสามสีเอ่ยขึ้น

“อรุณสวัสดิ์ ตมแรงจังเลยนะ” แมวลายเสือพูดและรีบเปิดสมุดบันทึกทันที

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า แมวลายเสือรู้แล้วว่าแมวเต่าถ่านมาทักทายตนเอง เนื่องจากเขาเพิ่งเข้ามาในสำนักงานจึงเป็นเรื่องธรรมดาที่ผู้ที่นั่งอยู่ก่อนแล้วในสำนักงานจะกล่าวทักทายก่อน แต่เขาจงใจที่จะทำที่เมินเฉยไม่สนใจแมวเต่าถ่าน โดยสังเกตได้จากการที่เขาไม่หันไปมองแมวเต่าถ่านเลย และเมื่อแมวสามสีกล่าวคำทักทายบ้าง แมวลายเสือก็กล่าวคำทักทายกลับไป และยังพูดถึงเรื่องตมแรงเสริมเข้าไปอีก

4.1.6 แมวสามสี

แมวสามสีเป็นแมวเสมือนลำดับที่สาม มีลำดับขั้นที่สูงกว่าแมวเต่าถ่าน แม้กระนั้นแมวสามสีก็มีความไม่พอใจแมวเต่าถ่านเช่นเดียวกับแมวลายเสือ ดังนั้นจึงคอยหาโอกาสเพื่อจะเล่นงานแมวเต่าถ่านอยู่เช่นกัน แมวสามสีมีพฤติกรรมดังต่อไปนี้

1) การการกลั่นแกล้งเพื่อนร่วมงาน โดยการ โทกใส่ร้ายป้ายสี

แมวเต่าถ่านถูกแมวสามสีใส่ร้ายป้ายสีตอนที่เขาไม่มาทำงานเพราะป่วย แมวสามสีไม่ได้เป็นผู้เริ่มการป้ายสี แมวขากับแมวลายเสือช่วยกันใส่ร้ายป้ายสีก่อน โดยบอกว่าแมวเต่าถ่านไปเที่ยวทะเลและไปงานเลี้ยง จากนั้นแมวสามสีจึงพูดให้ร้ายเสริมเข้าไปอีก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

「どうしてどうしてかまねこは、」

三毛ねこが**い**い出しました。

「このごろはあちこちへ**呼**ばれているよ。なんでもこんどは、おれが**事務長**になるとか**い**ってるそうさ。だからばかなやつらが**こ**わがってあらん**か**ぎり**ご**きげんをとるのだ。」

「ほんとうかい、それは。」

黒ねこが**ど**なりました。

「ほんとうですとも。お**調**べになって**ご**らん**な**さい。」

三毛ねこが**口**をとがらせて**い**いました。

「けしからん。あいつはおれはよほど**目**をかけて**や**ってあるのだ。よし。おれにも**考**えがある。」

そして事務所はしばらくしんとしました。³⁰

“ทำไม ทำไม แมวเต่าถ่าน...” แมวสามสีพูดออกมา “เดี๋ยวนี้มักจะได้รับเชิญไปที่โน้นบ้างที่นั่นบ้าง และพูดว่าไม่ว่าจะอย่างไรก็ตามเขาจะมาเป็นประธานสำนักงานรุ่นต่อไปอะไรทำนองนี้แหละ เพราะฉะนั้นจะทำให้พวกบ้าๆ รู้สึกเกรงกลัวให้ดู หากทำเช่นนั้นได้ ก็คงจะรู้สึกดีทีเดียว”

“จริงหรือ เรื่องนั้นนะ” แมวคำตะโกนออกมา

“จริงขอรับ ลองไปตรวจสอบดูได้เลยครับ” แมวสามสีทำปากขี้นๆ พูดออกมา

“ให้อภัยไม่ได้แล้ว ฉันอุทิศหัวใจฉันนั้นมาก เอาละ ฉันก็คิดอะไรบางอย่างได้แล้ว”

จากนั้นสำนักงานแมวก็เงียบไปชั่วขณะ

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า แมวสามสีผู้ซึ่งมักจะหาโอกาสใส่ร้ายแมวเต่าถ่านอยู่แล้ว ได้ถือโอกาสที่แมวเต่าถ่านไม่มาทำงานพูดใส่ร้าย การโกหกของแมวสามสีมีผลต่อทัศนคติของแมวคำที่มีต่อแมวเต่าถ่านเป็นอย่างมาก การป้ายสีว่าแมวเต่าถ่านอยากจะเป็นประธานสำนักงานรุ่นต่อไปทำให้แมวคำไม่พอใจเป็นอย่างมากเนื่องจากแมวคำมีจุดอ่อนในเรื่องความไม่มั่นใจในตนเอง และการให้ความสำคัญต่อสถานะทางสังคมของตนอยู่แล้ว

เกี่ยวกับการร่วมมือกันของเสมียนในสำนักงานเพื่อกลั่นแกล้งแมวเต่าถ่านนั้น เบ็ทชะกุ มิโนะรุ (Becchaku Minoru : 別役実) กล่าวว่า พวกเสมียนที่อยู่ในตำแหน่งระหว่างประธานสำนักงานกับแมวเต่าถ่านนั้น แน่ใจว่าคงจะรู้สึกอิจฉาเจ้าหน้าที่สำนักงานที่อยู่ในตำแหน่งสูงกว่า แต่ทว่า เนื่องจากต้องการที่จะหลีกเลี่ยงการปะทะกับผู้มีตำแหน่งที่สูงกว่า จึงตัดสินใจว่าควรดึงให้ลงมาจากตำแหน่งเสียก่อน แต่ในกรณีที่ไม่สามารถโจมตีประธานสำนักงานได้โดยตรง พวกเสมียนจึงมองสมาชิกผู้ให้การสนับสนุนประธานสำนักงานอย่างดูถูกดูแคลน คงเป็นการทำไปเพื่อที่จะคุกคามตำแหน่งของประธานสำนักงานโดยทางอ้อม³¹

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับเบ็ทชะกุ มิโนะรุ (Usami Makoto : 宇佐美眞) เนื่องจากแมวเต่าถ่านจงรักภักดีต่อแมวคำและเห็นว่าแมวคำใจดีกับตน ดังนั้นแมวเต่าถ่านจึงเป็นผู้ให้การสนับสนุนแมวคำในสายตาของแมวสามสีตัวอื่นๆ จึงเป็นไปได้ว่าหากพวกเขาทำให้แมวคำและแมวเต่าถ่านไม่ลงรอยกันได้ก็จะเป็นการดี เพราะจะทำให้ตำแหน่งของแมวคำเริ่มสั่นคลอนและไม่มีผู้ให้การสนับสนุน และแมวเต่าถ่านเองก็จะตกอยู่ในสถานการณ์ที่ลำบากเพราะเมื่อแมวคำเข้าใจผิดแมวคำก็จะไม่เอ็นดีแมวเต่าถ่านอีกต่อไป ทำให้ตำแหน่งของแมวเต่าถ่านสั่นคลอนด้วยเช่นกัน โดยไม่แน่ว่า

³⁰ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.33-34.

³¹ 別役実、小さな組織の力学・猫の事務所 『イーハトーボゆき軽便鉄道』、(東京：株式会社リポート、1992年9月3日 第3刷発行)、p.45.

จะถูกไล่ให้ออกจากงานเมื่อไร และอาจจะโดนกลั่นแกล้งอยู่ตลอดเวลาจากทุกคน ทำให้เกิดความกดดันจนต้องลาออกจากสำนักงานไปเอง ซึ่งก็จะเป็นไปตามแผนของแมวเสมียนตัวอื่นๆ ที่วางไว้

นอกจากนี้แล้ว สาเหตุที่แมวเสมียนตัวอื่นๆ ต้องการที่จะเล่นงานทั้งแมวคำและแมวเต่าดำในเวลาเดียวกันก็เพราะแมวเสมียนทุกตัวมีความอิจฉาเพื่อนร่วมงานด้วยกันเองอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะผู้ที่ทำงานได้ดี มีความขยันขันแข็ง และมีความตั้งใจในการทำงาน การที่จะได้รับตำแหน่งเป็นประธานสำนักงานได้นั้น จำเป็นต้องมีคุณสมบัติเช่นนี้ ดังนั้น ก่อนที่แมวคำจะได้รับตำแหน่งเป็นประธานสำนักงานแมวก็คงมีความขยันขันแข็ง ไม่ย่อท้อ มีความตั้งใจในการทำงานและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพจนฉายแววของความเป็นผู้นำ ซึ่งเป็นคุณสมบัติแบบเดียวกันกับแมวเต่าดำที่มีอยู่ในตอนนี้ ทำให้สักวันหนึ่งแมวเต่าดำอาจได้รับตำแหน่งเป็นประธานสำนักงานเช่นเดียวกับแมวคำก็เป็นได้ จึงไม่แปลกที่แมวเสมียนตัวอื่นๆ ต้องการที่จะกำจัดทั้งแมวคำและแมวเต่าดำพร้อมกันในเวลาเดียวกัน โดยแมวคำนั้นถูกโจมตีทางอ้อม และแมวเต่าดำถูกโจมตีโดยตรง

2) การกล่าวหาอย่างไรเหตุผล

นอกจากการใส่ร้ายป้ายสีแล้ว แมวสามสียังคอยหาเรื่องแมวเต่าดำอยู่เสมอ เช่น ในตอนหนึ่ง แมวสามสีกล่าวหาแมวเต่าดำว่าเป็นผู้ผลักดันขงะที่ตนก้มลงเก็บพู่กันจากพื้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ところがちょうどこの時に、三毛ねこはあんまり乗り出しすぎてガタンとひっくり返ってひどく鬚をついて机から落ちました。それが大分ひどい音でしたから、事務長の黒ねこもびっくりして立ちあがって、うしろのたなから、気付けのアンモニア水のびんを取りました。ところが三毛ねこはすぐ起きあがって、かんしゃくまぎれにいきなり、

「かまねこ、きさまはよくもぼくを押しめしたな。」

とどなりました。³²

ทว่าในเวลาเดียวกันนั่นเอง แมวสามสีเอาตัวเอนขึ้น ไปจนสุดตัวทำให้ตกลงมาจากโต๊ะหัวทิมดังโครม เนื่องจากเป็นเสียงที่ดังมาก แมวคำประธานสำนักงานก็พลอยตกใจไปด้วย ลูกขี้ขี้หนีไปหลบขวิดน้ำแอมโมเนีย สำหรับบรรเทาอาการวิงเวียนจากชั้นวางหนังสือที่อยู่ด้านหลัง ในขณะที่เดียวกัน แมวสามสีก็รีบลุกขึ้นยืนและอยู่ในอารมณ์ที่โกรธจัด

³² 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.30.

เขาคะโกนขึ้นทันทีว่า “แมวเต่าถ่าน แกเป็นคนผลักฉันให้ล้มไปข้างหน้า”

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นว่าแมวเต่าถ่านไม่ได้เป็นผู้ผลักแมวสามสี แต่แมวสามสี หัวทิ่มพื้นลงไปเอง การที่แมวสามสีกล่าวหาแมวเต่าถ่านเพราะแมวสามสีคอยที่จะหาโอกาสอยู่เสมอในการทำให้ผู้อื่นคิดว่าแมวเต่าถ่านเป็นคนไม่ดี โดยเฉพาะตอนที่เขาคะโกนว่าแมวเต่าถ่านเป็นผู้ผลักเขา เป็นการป่าวประกาศว่าแมวเต่าถ่านกำลังทำร้ายเขาอยู่ และทำให้แมวเต่าถ่านรู้สึกผิดกับการที่ตนลุกขึ้นมาในจังหวะเดียวกันกับที่แมวสามสีหัวทิ่มลงไปพอดี

3) การทำร้ายจิตใจด้วยสายตา

เมื่อแมวสามสีรู้ว่าไม่สามารถที่จะทำให้แมวคำเชื่อคำกล่าวหาของตนได้ว่าแมวเต่าถ่านเป็นผู้ผลักตนให้ล้มหัวทิ่ม เขาจึงได้แต่มองแมวเต่าถ่านด้วยสายตาที่น่ากลัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

今度はしかし、事務長がすぐ三毛ねこをなだめました。

「いや、三毛君。それはきみのまちがだよ。

かまねこ君は好意でちょっと立っただけだ。きみにさわりも荷もしない。しかしまあ、こんな小さなことは、なんでもありやしないじゃないか。さあ、ええとサントントンの転居届けと。ええ。」

事務長はさっきと仕事にかかりました。そこで三毛ねこも、しかたなく、仕事にかかりはじめましたが、やっぱりたびたびこわい目をしてかまねこを見ていました。³³

แต่ว่าคราวนี้ประธานสำนักงานก็รีบทำให้แมวสามสีสงบสติอารมณ์

“ไม่หรอก แมวสามสี คุณกำลังเข้าใจผิด แมวเต่าถ่านเพียงแค่ลุกขึ้นยืนด้วยความหวังดี ไม่ได้แคะต้องตัวคุณเลยแม้แต่น้อย แต่ก็นะ เรื่องเล็กๆ น้อยๆ เช่นนี้ถึงจะเป็นความจริงหรือไม่ก็ไม่สำคัญหรอก เอาละ อิม ถึงตอนการย้ายสถานที่ของซันคนตัน อิม” ประธานสำนักงานรีบเปลี่ยนมาพูดเกี่ยวกับงานอย่างรวดเร็ว ทำให้แมวสามสีทำอะไรต่อไปไม่ได้ จึงเริ่มต้นทำงานต่อ แต่ก็เป็นไปตามที่คาดไว้คือเขามองแมวเต่าถ่านด้วยสายตาที่น่ากลัวบ่อยๆ

จากตัวอย่างดังกล่าว จะเห็นได้ว่า แมวคำบอกให้แมวสามสีไม่ต้องมาใส่ใจกับเรื่องเล็กน้อยๆ และให้ไปนั่งประจำที่ของตน การขูขู่ปัญหาของแมวคำเช่นนี้น่าจะคิดได้ว่าเป็นการทำให้แมวสามสีที่กำลังใช้โอกาสของอุบัติเหตุเล็กน้อยๆ มาเอาผิดแมวเต่าถ่าน แมวสามสีรู้สึกเสีย

³³ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.30.

โอกาสนั้นไป และไม่สามารถทำให้แมวคำหลงเชื่อกับข้อกล่าวหาของตนเองได้ มีหน้าซำการปล่อยให้แมวเต่าถ่านพ้นจากข้อกล่าวหาไปอย่างง่ายดายเช่นนี้ทำให้เขาไม่พอใจเป็นอย่างมาก การที่เขามองแมวเต่าถ่านด้วยสายตาที่น่ากลัวก็เพื่อให้แมวเต่าถ่านรับรู้ถึงความไม่พอใจของตนและแสดงให้รู้ว่าตนยังคงจะหาโอกาสในการเอาเรื่องแมวเต่าถ่านต่อไปอีก เป็นวิธีการทำร้ายฝ่ายตรงข้ามด้วยสายตา

4) การแสดงอาการเมินเฉย

ในเช้าวันที่สำนักงานแมวจะถูกปิดตัวลง แมวสามสีเข้ามาในสำนักงานเป็นคนที่สองรองจากแมวเต่าถ่าน เมื่อแมวสามสีเข้ามาเขาทำเป็นไม่สนใจแมวเต่าถ่าน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ガタッ。扉が開いて三毛ねこがはいって来ました。

「お早ようございます。」

かまねこは立って挨拶しましたが、三毛ねこはだまって腰かけて、あとはいかにもいそがしそうに帳面をくっています。³⁴

โครม ประตูเปิดออก แมวสามสีเดินเข้ามา

“อรุณสวัสดิ์ครับ” แมวเต่าถ่านยืนขึ้นและกล่าวคำทักทาย แต่แมวสามสีทำเฉยและนั่งลง จากนั้นก็ทำเป็นง่วนอยู่กับการเปิดสมุดบันทึก

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าเมื่อแมวสามสีเดินเข้ามาในสำนักงาน แมวเต่าถ่านก็ยืนขึ้นและส่งเสียงทักทาย แต่แมวสามสีไม่พูดทักทายกลับไปได้แต่เงิบและนั่งลงประจำที่ อีกทั้งทำเป็นยุ่งอยู่กับสมุดบันทึกของตน การกระทำเช่นนี้ของแมวสามสีเป็นการแสดงให้แมวเต่าถ่านรู้ว่าตัวเองไม่สนใจแมวเต่าถ่าน ถือเป็น การเสียมารยาท และไม่ให้ความสำคัญต่อผู้อื่น

4.2 ลักษณะนิสัยของตัวละครแมว

แมวและสิงโตในเรื่องมีลักษณะนิสัยที่สำคัญ ดังนี้

4.2.1 แมวเต่าถ่าน

- การมีความอดทนอดกลั้น

4.2.2 สิงโต

- การมีเจตนาดีต่อส่วนรวม

³⁴ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.34-35.

4.2.3 แมวคำ

- 1) การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- 2) การรู้จักประนีประนอม

4.2.4 แมวขาว

- การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว

4.2.5 แมวลายเสือ

- อัจฉริยชา

4.2.6 แมวสามสี

- อัจฉริยชา

4.2.1 แมวเตาด่าน

- การมีความอดทนอดกลั้น

แมวเตาด่านมีความอดทนอดกลั้นต่อเพื่อนร่วมงาน แม้เขามักจะถูกเพื่อนร่วมงานกลั่นแกล้งและมองด้วยสายตาที่ดูถูกดูแคลน แต่เขาก็ยังมองโลกในแง่ดีว่าเพื่อนร่วมงานมีความอดทนในการร่วมงานกับเขาซึ่งเขามองว่าเป็นเรื่องที่น่าขบข่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

けれども事務長さんがあんなに親切にしてくださる、それにかまねこ仲間のみんながあんなにぼくの事務所にいるのを名誉に思ってよるこぶのだ、どんなにつらくてもぼくはやめないぞ、きつとこらえるぞと、かまねこは泣きながら、にぎりこぶしをにぎりました。³⁵

แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ท่านประธานสำนักงานก็ใจดีถึงขนาดนั้น อีกทั้งพวกเพื่อนแมวทุกคนก็ให้เกียรติและยินดีกับการที่ผมได้อยู่ในสำนักงานถึงขนาดนั้น ไม่ว่าจะทุกข์ทรมานแค่ไหนผมก็จะไม่ลาออกหรอก จะทนให้ได้อย่างแน่นอน แล้วแมวเตาด่านก็ร้องให้พลางกำมือไว้แน่น

ตัวอย่างข้างต้นนี้เป็นตอนที่แมวเตาด่านนอนป่วยอยู่ที่บ้านไม่สามารถไปทำงานได้ ในวันนั้น แมวเตาด่านจะนอนป่วยที่บ้านแต่ใจเขาก็คิดถึงเรื่องในที่ทำงานอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานในสำนักงาน ซึ่งเขาคงคิดว่าเป็นเรื่องที่สำคัญและเป็นกำลังใจในการทำให้เขามีความพยายามอดทนทำงานในสำนักงานแห่งนั้นต่อไปโดยไม่ยอมลาออก

³⁵ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.32.

เกี่ยวกับเรื่องนี้โกะจูเมะ มะชิโกะ (Gojuume Machiko : 五重目真知子) กล่าวว่า
แมวเต่าถ่านนั้นมีความรู้สึกที่รับผิดชอบในฐานะที่เป็นตัวแทนของแมวอื่นๆ ที่อยากเป็นเสมียนแต่
ไม่ได้รับเลือกและเขายังเป็นผู้ที่มีความยุติธรรมอย่างหาได้ยาก เขาไม่คิดจะแฉงสงสัยในตัวของ
ผู้อื่น³⁶

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับโกะจูเมะ มะชิโกะ (Gojuume Machiko : 五重目真知子) ที่กล่าวว่า
แมวเต่าถ่านรู้สึกมีความรับผิดชอบในฐานะที่ตัวเองเป็นผู้ที่ได้รับคัดเลือกให้เข้ามาทำงานใน
สำนักงาน เนื่องจากมีแมวจำนวนมากที่ต้องการตำแหน่งเสมียนในสำนักงานแมวแห่งนี้ แต่
เนื่องจากมีตำแหน่งอยู่เพียง 4 ตำแหน่ง ทำให้แมวเป็นจำนวนมากต้องผิดหวังที่ตนเองไม่ได้รับ
คัดเลือกและรอคอยจังหวะที่จะมีเสมียนตัวไหนลาออกอย่างใจดีใจจ้อเพื่อหวังให้ตนได้มีโอกาส
เข้าไปทำงานบ้าง ดังนั้น อาจเป็นไปได้ว่า อีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้แมวเต่าถ่านมีความอดทนอดกลั้น
เช่นนี้ก็เพราะความยากลำบากในการที่จะได้รับตำแหน่งเสมียนอันตรงเกียรติเช่นนี้และไม่อยาก
ทำให้แมวตัวอื่นที่ไม่ได้รับตำแหน่งต้องผิดหวังไปกับตนเอง จึงทำให้ต้องอดทนอดกลั้นทำงาน
ต่อไปเช่นนี้

ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตามที่ทำให้แมวเต่าถ่านไม่ยอมลาออกไปจากสำนักงานแมวไป
โดยง่าย ๆ การที่แมวเต่าถ่านพยายามทำหน้าที่ของคนให้ดีที่สุดนั้นก็สมควรได้รับการยกย่องและถือ
เป็นสิ่งที่น่าเอาเป็นแบบอย่างในเรื่องความอดทนอดกลั้นเมื่อต้องทำงานร่วมกับคนอื่นๆ

4.2.2 สิงโต

- การมีเจตนาดีต่อส่วนรวม

สิงโตซึ่งปรากฏตัวในตอนท้ายเรื่องสั่งให้ปิดสำนักงานแมวเนื่องจากเขาเห็นว่าเกิดความไม่
ยุติธรรมขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่ที่ทำงานอยู่ในสำนักงานแห่งนั้น การกระทำของเขาน่าจะถือได้ว่าเป็น
การแสดงเจตนาดี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

とうとうひるすぎの一時から、かまねこはしくしく泣きはじめました。
そして夕方まで三時間ほど泣いたりやめたりまた泣きだしたりしたのです。

それでもみんなはそんなこと、いっこう知らないというようにおもしろ
そうに仕事をしていました。

その時です。ねこどもは気がつきませんでした。事務長のうしろの
窓の向こうにいかめしいししの金いろの頭が見えました。

ししは不審そうに、しばらく中を見ていましたが、いきなり戸口をた
たいてはいつて来ました。ねこどものおどろきようといったらありません。

³⁶ 相原知邦、五重目真知子、「賢治童話教材化の方法」-猫を中心として-、『広島女子
大学文学部 紀要 第15号』、(広島女子大学：1980)、p. 42.

うろうろうろうろそこらをおるきまわるだけです。かまねだけが泣くのをやめて、まっすぐに立ちました。

ししが大きなしっかりした声でいいました。

「おまえたちは荷をしているか。そんなことで地理も歴史も要ったはなしでない。やめてしまえ。えい。解散を命ずる。」

こうして事務所は廃止になりました。

ぼくは半分ししに同感です。³⁷

在ที่สุดเมื่อเวลาพักเที่ยงผ่านไป แมวเตาด่านเริ่มร้องให้ดังแต่ตอนบ่ายโมง และร้องให้เป็นพักๆ ติดต่อกันสามชั่วโมงจนกระทั่งถึงตอนเย็น

ถึงจะเห็นว่าแมวเตาด่านเป็นเช่นนั้น แต่ทุกคนก็ทำเป็นว่าไม่รู้ไม่เห็นอะไรเลย ต่างทำงานกันอย่างสนุกสนาน

ในเวลานั้นเอง พวกแมวทั้งหลายไม่รู้เลยว่าที่หน้าต่างทางด้านหลังของประธานสำนักงานเห็นหัวสีทองของสิงโตท่าทางน่าเกรงขามอยู่

สิงโตเกิดความสงสัยจึงมองเข้าไปข้างในอยู่ชั่วครู่ ทันใดนั้นเองเขาก็มาเคาะประตูและเดินเข้ามา พวกแมวต่างตกใจกลัวเป็นอย่างมาก ได้แต่เดินกระสับกระส่ายเป็นหนูดิจั่นอยู่ มีเพียงแมวเตาด่านเท่านั้นที่หยุดร้องไห้และยืนขึ้นตัวตรง

สิงโตพูดด้วยน้ำเสียงอันคังและมีอำนาจว่า

“พวกเจ้าทั้งหลายทำอะไรกันอยู่ เพราะเรื่องมันเป็นอย่างนั้น พวกภูมิศาสตร์กับประวัติศาสตร์ไม่เห็นจะเป็นเรื่องที่จำเป็นต้องเอามาพูดเลย เลิกทำซะเถอะ ไซ้ ขอสั่งให้ยุบสำนักงานซะ”

ด้วยเหตุคังนี้สำนักงานจึงถูกปิดตัวลง

ผมเห็นด้วยกับสิงโตครั้งหนึ่ง

จากตัวอย่างข้างต้น น่าจะคิดได้ว่า หลังจากที่สิงโตแอบดูสถานการณ์ในสำนักงานอยู่สักพัก และเห็นว่าเป็นสถานการณ์ที่ไม่ดีและมีแต่จะเลวร้ายลงไปเรื่อยๆ หากปล่อยไว้แบบนี้จะไม่เป็นผลดีต่อทั้งพวกแมวในสำนักงาน โดยเฉพาะแมวเตาด่านที่ถูกแมวเพื่อนร่วมงานเมินเฉย และยังไม่เป็นผลดีต่อพวกแมวที่จะเข้ามาใช้บริการสอบถามข้อมูลในสำนักงานเนื่องจากอาจจะได้รับความล่าช้าในการได้รับข้อมูลที่ต้องการและอาจเกิดความรู้สึกไม่ประทับใจในการรับบริการเพราะต้องมาเห็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคนหนึ่งเอาแต่นั่งร้องไห้อยู่ สิงโตจึงตัดสินใจมาเคาะประตูสำนักงานและเดินเข้ามาโดยไม่รบกวนให้แมวในสำนักงานเรอและออกคำสั่งให้ยุบสำนักงานเพื่อให้สถานการณ์

³⁷ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.37-38.

ที่ไม่เป็นผลดีต่อส่วนรวมเช่นนี้สิ้นสุดลง แม้ว่าแมวเต่าดำจะนำสงสารและผู้เล่าเรื่องเห็นด้วยกับสิงโตเพียงครั้งเดียวกับการที่เขาสั่งให้ขูบสำนักงาน แต่เมื่อพิจารณาถึงการยุติสถานการณ์เช่นนี้โดยวิธีอื่น เช่น การปลดเฉพาะเสมียนที่ไม่คือออกไป หรือทำให้แมวคำเข้าใจแมวเต่าดำได้ถูกต้องว่าแมวเต่าดำถูกใส่ร้าย ก็ยังไม่เป็นผลดีต่อทั้งสองฝ่าย เนื่องจากจะทำให้เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวกและความไม่ไว้วางใจกันในที่ทำงาน และไม่สบายใจที่จะทำงานร่วมกันต่อไป ดังนั้นการขูบสำนักงานจึงน่าจะเป็นทางออกที่ดีต่อส่วนรวมมากที่สุด

4.2.3 แมวคำ

1) การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

แมวคำซึ่งมีตำแหน่งเป็นประธานของสำนักงานมักเป็นผู้รับฟังความคิดเห็นของพวกแมวเสมียน แม้เขาจะรู้ว่าบางครั้งแมวเสมียนมีความคิดเห็นที่ไม่ถูกต้องนัก แต่เขาก็ยังรับฟังและอธิบายเหตุผลในภายหลังว่าเหตุใดเขาถึงไม่คล้อยตามกับความคิดเห็นดังกล่าว ตัวอย่างเช่น ตอนที่แมวลายเสือกล่าวหาว่าแมวเต่าดำเก็บกล่องข้าวที่ตกลงไปที่พื้นแล้วยื่นให้ตนกิน ดังนี้

「いつぼくがひろおうとしたんだ。うん。ぼくはただそれが事務長さんの前に落ちてあんまり失礼なもんだから、ぼくの机の下へ押しこもうと思ったんだ。」

「そうですか。私はまた、あんまりべんとうがあっちこっち動くもんですから……」

「なんだと失敬な。決闘を……」

「ジャラジャラジャラジャラン。」

事務長が高くどなりました。これは決闘をしろとってしまわせないために、わざとじゃまをしたのです。

「いや、けんかするのはよしたまえ。かまねこ君も虎ねこ君に食べさせようというんでひろったんじゃないだろう。それからけさいうのをわすれたが虎ねこ君は月給が十銭あがったよ。」³⁸

“ฉันจะเก็บขึ้นมาเมื่อไหร่กันล่ะ อ้อ ก็เพราะฉันเห็นว่าการที่มัน ไปตกอยู่ตรงหน้าท่านประธานสำนักงานเป็นการเสียมารยาทมาก ฉันก็เลยคิดว่าจะเข้ามาไว้ที่ใต้โต๊ะฉัน”

“อย่างนั้นหรือครับ ผมเห็นว่ากล่องข้าวยังเลื่อนไปมาทางโน้นที่ทางนี้ที่อยู่ ก็เลย……”

“อะไรนะ ช่างหยวนคายจริงๆ มาสู้กันเลย……”

³⁸ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.28-29.

“เอาละ เอาละ เอาละ เอาละ” ประธานสำนักงานตะ โคนเสียงดัง เพื่อไม่ให้พูดทำให้มีการต่อสู้กัน ก็เลยอุตส่าห์เข้ามาขัดขวาง

“อย่าเลย ทะเลาะกันไปไม่ดีหรอก และแมวเต่าดำก็ไม่ได้มีเจตนาที่จะเก็บกล่องข้าวมาให้แมวลายเสือกินซะหน่อย แล้วเมื่อเช้าลิ้มบอกว่าแมวลายเสือได้รับเงินเดือนเพิ่มขึ้นอีก 10 เซ็น”

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นต่อหน้าแมวดำเนื่องจากกล่องข้าวไปตกอยู่ตรงหน้าโต๊ะของแมวดำ ทำให้แมวดำทราบถึงสถานการณ์ความเป็นไปที่เกิดขึ้นว่าแมวลายเสือตั้งใจจะเก็บกล่องข้าวที่ขึ้นมาแต่เอื้อมไม่ถึงเสียที แมวเต่าดำซึ่งมองอยู่ชานแล้วก็มีเจตนาดีที่จะช่วยเก็บขึ้นมา แมวดำรับฟังคำแก้ตัวของแมวลายเสือว่าเขาไม่ได้ตั้งใจจะเก็บขึ้นมา และกล่าวเอาใจแมวดำว่าเป็นการเสียมารยาทหากปล่อยให้กล่องข้าวตกอยู่ตรงหน้าท่านประธาน และแมวดำก็รับฟังแมวเต่าดำว่าเขาเห็นว่ากล่องข้าวเลื่อนไปเลื่อนมาอยู่จึงช่วยเก็บให้ แมวดำรับฟังความคิดเห็นของทั้งสองฝ่าย และเข้าข้างฝ่ายที่ถูกต้อง

ตัวอย่างอีกเหตุการณ์หนึ่งที่ใกล้เคียงกับกรณีของแมวลายเสือ ได้แก่ตอนที่แมวสามสีตกลงมาจากโต๊ะหัวทิมพื้นแล้วอ้างว่าแมวเต่าดำที่ลุกขึ้นยืนพอดีนั่นเป็นคนผลักตน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

「かまねこ、きさまはよくもぼくを押しめしたな。」
とどなりました。
今度はしかし、事務長がすぐ三毛ねこをなだめました。
「いや、三毛君。それはきみのまちがだよ。
かまねこ君は好意でちょっと立っただけだ。きみにさわりも何もしない。しかしまあ、こんな小さなことは、なんでもありやしないじゃないか。
さあ、ええとサントントンの転居届けと。ええ。」
事務長はさっきと仕事にかかりました。そこで三毛ねこも、しかたなく、仕事にかかりはじめましたが、やっぱりたびたびこわい目をしてかまねこを見ていました。³⁹

เขาตะ โคนขึ้นทันทีว่า “แมวเต่าดำ แกเป็นคนผลักฉันให้ล้มไปข้างหน้า”

แต่ว่าคราวนี้ประธานสำนักงานก็รับทำให้แมวสามสีสงบสติอารมณ์

“ไม่หรอก แมวสามสี คุณกำลังเข้าใจผิด แมวเต่าดำเพียงแต่ลุกขึ้นยืนด้วยความหวังดี ไม่ได้แต่ต้องตัวคุณเลยแม้แต่น้อย แต่ก๊น่ะ เรื่องเล็กๆ น้อยๆ เช่นนี้ถึงจะเป็นความจริงหรือไม่ก็ไม่สำคัญหรอก เอาละ อิม ถึงตอนการย้ายสถานที่ของชั้นคนดัน อิม” ประธานสำนักงานรีบเปลี่ยนมาพูดเกี่ยวกับงานอย่างรวดเร็ว ทำให้แมวสามสี

³⁹ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.30.

ทำอะไรต่อไปไม่ได้ จึงเริ่มต้นทำงานต่อ แต่ก็ยังเป็นไปตามที่คาดไว้คือเขามองแมวเตาด่านด้วยสายตาที่น่ากลัวบ่อยๆ

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า แมวคำอยู่ในเหตุการณ์ตั้งแต่แรกจึงเห็นแล้วว่า แมวเตาด่านแค่ลุกขึ้นยืนเฉยๆ ไม่ได้ผลักแมวสามสี แต่เขาก็รับฟังแมวสามสีและพยายามอธิบายเหตุผลว่าสิ่งที่แมวสามสีเข้าใจนั้นเป็นการเข้าใจผิด แมวเตาด่านไม่ได้มีเจตนาร้ายต่อแมวสามสีตามที่คิดถึงแม้ว่าแมวคำจะไม่รู้ว่าแท้จริงแล้วแมวสามสีกำลังใช้โอกาสของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในการใส่ร้ายแมวเตาด่าน แต่อุบัติเหตุเพียงเล็กน้อยนั้นถึงแม้แมวเตาด่านจะตั้งใจผลักจริงก็ไม่อาจทำให้กลายเป็นเรื่องใหญ่โตอะไรได้ขึ้นมาได้ ดังนั้นแมวคำจึงอธิบายให้แมวสามสีเข้าใจว่าเหตุการณ์นี้เป็นเรื่องเล็กน้อยไม่ควรนำมาใส่ใจ

2) การรู้จักประนีประนอม

เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นในสำนักงานแมว ประธานแมวคำเป็นผู้ช่วยไกล่เกลี่ยไม่ให้เกิดเรื่องบานปลาย และช่วยให้ปัญหายุติไปได้โดยไม่สร้างความเคียดแค้นแก่ทั้งสองฝ่าย เช่น ตอนที่แมวลายเสือทำกล่องข้าวตกพื้นและโกรธที่แมวเตาด่านมาช่วยเก็บให้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

「なんだい。きみはぼくにこのべんとうを食べろというのかい。机から床の上へ落ちたべんとうをきみはぼくに食えというのかい。」

「いいえ、あなたがひろおいおうとなさるものですから、ひろってあげただけでございます。」

「いつぼくがひろおうとしたんだ。うん。ぼくはただそれが事務長さんの前に落ちてあんまり失礼なもんだから、ぼくの机の下へ押しこもうと思ったんだ。」

「そうですか。私はまた、あんまりべんとうがあっちこっち動くものですから……」

「なんだと失敬な。決闘を……」

「ジャラジャラジャラジャラン。」

事務長が高くどなりました。これは決闘をしろとってしまわせないために、わざとじゃまをしたのです。

「いや、けんかするのはよしたまえ。かまねこ君も虎ねこ君に食べさせようというんでひろったんじゃないだろう。それからけさいうのをわすれたが虎ねこ君は月給が十銭あがったよ。」

黒ねこは、はじめはこわい顔をしてそれでも顔を下げているが、とうとう、よろこんでわらい出しました。⁴⁰

“อะไรกัน แกจะให้ฉันกินข้าวกล่องนี้หรือไง แกจะให้ฉันกินกล่องข้าวที่ตกจากโต๊ะลงไปบนพื้นแล้วนี่นะ”

“เปล่าครับ ผมเห็นคุณจะเก็บมันขึ้นมา ก็เลยเก็บให้ท่านนั่นเองครับ”

“ฉันจะเก็บขึ้นมาเมื่อไหร่กันล่ะ อ้อ ก็เพราะฉันเห็นว่าของที่มันไปตกอยู่ตรงหน้าท่านประธาน สำนักงานเป็นการเสียมารยาทมาก ฉันก็เลยคิดว่าจะเก็บมาไว้ที่ได้โต๊ะฉัน”

“อย่างนั้นหรือครับ ผมเห็นว่ากล่องข้าวยังเลื่อนไปมาทางโน้นที่ทางนี้ที่อยู่ ก็เลย.....”

“อะไรนะ ช่างหยาบคายจริงๆ มาสู้กันเลย.....”

“เอาล่ะ เอาล่ะ เอาล่ะ เอาล่ะ” ประธานสำนักงานตะโกนเสียงดัง เพื่อไม่ให้พูดทำให้มีการต่อสู้กัน ก็เลยอุตส่าห์เข้ามาขัดขวาง

“อย่าเลย ทะเลาะกันไปไม่ดีหรอก และแมวเต่าถ่านก็ไม่ได้มีเจตนาที่จะเก็บกล่องข้าวมาให้แมวลายเสือกินซะหน่อย แล้วก็เมื่อเช้าลืมนบอกว่าแมวลายเสือได้รับเงินเดือนเพิ่มขึ้นอีก 10 เซ็น”

ตอนแรกแมวลายเสือที่ทำหน้าน่ากลัวยังคงเอาหัวก้มลงฟังอยู่ แต่ในที่สุดก็รู้สึกดีใจ และยิ้มออกมา

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า เมื่อแมวลายเสือโกรธและเริ่มทำแมวเต่าถ่านให้ต่อสู้กัน แมวคำซึ่งเห็นเหตุการณ์ตั้งแต่แรกก็รีบตะโกนด้วยเสียงอันดังเพื่อเป็นการห้ามปรามไม่ให้เกิดการต่อสู้และไม่ปล่อยให้เรื่องบานปลายไปจนเป็นการทะเลาะวิวาทที่รุนแรง แมวคำรู้จักใช้จังหวะนี้ในการบอกข่าวดีเรื่องการขึ้นเงินเดือนให้แก่แมวลายเสือ ทำให้แมวลายเสือที่ทำหน้าตาดุร้ายและมีอารมณ์โกรธในขณะนั้นเปลี่ยนแปลงเป็นอารมณ์ดีใจและมีหน้าตาอิ้มแย้ม เหตุการณ์ความขัดแย้งในครั้งนั้นจึงยุติลง

นอกจากเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างแมวลายเสือกับแมวเต่าถ่านแล้ว ยังมีเหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกันคือเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างแมวสามสีกับแมวเต่าถ่าน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ところがちょうどこの時に、三毛ねこはあんまり乗り出しすぎてガタンとひっくり返ってひどく顔をついて机から落ちました。それが大分ひどい音でしたから、事務長の黒ねこもびっくりして立ちあがって、うしろのたなから、気付けのアンモニア水のびんを取りました。ところが三毛ねこはすぐ起きあがって、かんしゃくまぎれにいきなり、

⁴⁰ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.28-29.

「かまねこ、きさまはよくもぼくを押しめしたな。」
とどなりました。

今度はしかし、事務長がすぐ三毛ねこをなだめました。

「いや、三毛君。それはきみのまちがだよ。

かまねこ君は好意でちょっと立っただけだ。きみにさわりも何もしない。しかしまあ、こんな小さなことは、なんでもありやしないじゃないか。さあ、ええとサントントンの転居届けと。ええ。」

事務長はさっきと仕事にかかりました。そこで三毛ねこも、しかたなく、仕事にかかりはじめましたが、やっぱりたびたびこわい目をしてかまねこを見ていました。⁴¹

ทว่าในเวลาเดียวกันนั่นเอง แมวสามสีเอาตัวเอนขึ้นไปจนสุดตัวทำให้ตกลงมาจากโต๊ะหัวทม์ดังโครม เนื่องจากเป็นเสียงที่ดังมาก แมวคำประธานสำนักงานก็พลอยตกใจไปด้วย ลูกขึ้นยืนไปหยิบขวดน้ำแอมโมเนีย สำหรับบรรเทาอาการวิงเวียนจากชั้นวางหนังสือที่อยู่ด้านหลัง ในขณะเดียวกัน แมวสามสีก็รีบลุกขึ้นยืนและอยู่ในอารมณ์ที่โกรธจัด

เขาตะโกนขึ้นทันทีว่า “แมวเตาด่าน แกเป็นคนผลักฉันให้ล้มไปข้างหน้า”

แต่ว่าคราวนี้ประธานสำนักงานก็รีบทำให้แมวสามสีสงบสติอารมณ์

“ไม่หรอก แมวสามสี คุณกำลังเข้าใจผิด แมวเตาด่านเพียงแค่อุกขึ้นยืนด้วยความใจดี ไม่ได้แตะต้องตัวคุณเลยแม้แต่น้อย แต่ก็นะ เรื่องเล็กๆ น้อยๆ เช่นนี้ถึงจะเป็นความจริงหรือไม่ก็ไม่สำคัญหรอก เอาละ อิม ถึงตอนการย้ายสถานที่ของชั้นคนดัน อิม” ประธานสำนักงานรีบเปลี่ยนมาพูดเกี่ยวกับงานอย่างรวดเร็ว ทำให้แมวสามสีทำอะไรต่อไปไม่ได้ จึงเริ่มต้นทำงานต่อ แต่ก็ขึ้นไปตามที่คาดไว้คือเขาส่งสายคาที่น้ำหนักล้วยไปมองแมวเตาด่านบ่อยๆ

จากตัวอย่างข้างต้น แมวสามสีทำพู่กันตกลงไปที่พื้นจึงเอือมไปเก็บ แต่เนื่องจากมีขาหน้าที่สั้นและตัวเตี้ยทำให้เอือมไม่ถึงและต้องโน้มตัวลงไปมาก ทำให้ตกลงมาจากโต๊ะหัวทม์ ซึ่งเป็นจังหวะเดียวกันกับที่แมวเตาด่านลุกขึ้นยืนพอดีหลังจากที่เขาคิดอยู่ว่าจะช่วยเหลือคิโหม เพราะเกรงว่าจะเป็นเหมือนเหตุการณ์ของแมวลายเสือที่เมื่อเก็บให้แล้วกลับถูกกล่าวหาว่ามีเจตนาร้าย

เหตุการณ์นี้น่าจะมองได้ว่า แมวสามสีใช้โอกาสนี้เป็นการกล่าวหาแมวเตาด่านเพื่อให้แมวคำเห็นว่าแมวเตาด่านเป็นคนไม่ดี และมีเจตนาร้ายต่อเพื่อนร่วมงาน แต่เนื่องจากแมวคำเห็นเหตุการณ์ตั้งแต่แรกและเห็นว่าแมวเตาด่านไม่ได้เป็นคนผลักแมวสามสีจึงพูดให้แมวสามสีเข้าใจว่าเหตุการณ์นี้เป็นเรื่องเล็กน้อยไม่ใช่เรื่องร้ายแรงอะไร เพื่อเป็นการประนีประนอมให้แมวสามสีไม่

⁴¹ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、（東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行）、p.30.

คิดใจเอาผิดกับแมวเต่า่านผู้ซึ่งไม่ได้ทำอะไรผิด และยุติเหตุการณ์นี้ได้โดยใช้อำนาจของความเป็นประธานสั่งให้แมวสามสีกลับไปนั่งประจำที่ของตัวเอง

4.2.4 แมวขาว

- ขี้ขลาดและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว

แมวขาวเป็นเสมียนที่มีลำดับขั้นสูงที่สุดในสำนักงานแมว แม้แมวขาวมีความกังวลใจน้อยกว่าแมวลายเสือและแมวสามสีในเรื่องความมั่นคงในหน้าที่การงานเนื่องจากตนเองมีตำแหน่งที่สูงอยู่แล้ว และไม่ค่อยแสดงออกว่าตนมีความอิจฉาริษยาแมวเต่า่าน แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ในวันที่แมวเต่า่านป่วยไม่สามารถมาทำงานได้ แมวขาวก็ได้ให้ความร่วมมือกับแมวลายเสือและแมวสามสีในการใส่ร้ายป้ายสีแมวเต่า่าน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

「はてな、今日はかまねこ君がまだこんね。おそいね。」
と事務長が、仕事のたえ間にいいました。
「なあに、海岸へでも遊びに行っただしょう。」
白ねこがいいました。⁴²

“อุชิ วันนี้แมวเต่า่านยังไม่มาเลยนะ มาสายนะ” ประธานสำนักงานพูดในระหว่างช่วงพักของการทำงาน

“อะไรนะ คงจะไปเที่ยวชายทะเลอยู่ล่ะชิ” แมวขาวพูด

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า แม้เพียงประโยคสั้นๆ ที่แมวขาวให้คำตอบแก่ประธานสำนักงานตอนที่ถามถึงแมวเต่า่าน ก็ทำให้ประธานสำนักงานเข้าใจแมวเต่า่านผิดได้แล้ว แมวขาวไม่มีหลักฐานอะไรมายืนยันว่าแมวเต่า่านไปเที่ยวทะเลจริง แต่ก็พูดออกไปเพื่อให้ประธานสำนักงานเข้าใจว่าแมวเต่า่านไม่มาทำงานเนื่องจากต้องการไปหาความสนุกสนานส่วนตัว ไม่คำนึงถึงความยากลำบากของเพื่อนร่วมงานที่ต้องทำงานหนักขึ้นหากมีเสมียนคนใดคนหนึ่งหยุดงานไป แมวขาวพูดเช่นนี้เพื่อให้ประธานสำนักงานเห็นว่าแมวเต่า่านนั้นมีความเห็นแก่ตัว คำนึงถึงความสุขส่วนตัว ไม่คำนึงถึงการทำงานร่วมกันเป็นทีม และขาดความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน

การให้คำตอบในแง่ลบเช่นนี้ของแมวขาวแสดงให้เห็นถึงความขี้ขลาดและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวของแมวขาวที่เข้าไปเป็นพวกเดียวกับแมวลายเสือและแมวสามสีที่มีความอิจฉาริษยาแมวเต่า่านและหาโอกาสกลั่นแกล้งและใส่ร้ายป้ายสีแมวเต่า่านอยู่เสมอ แม้แมวขาวจะรู้ว่า

⁴² 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集 7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.32-33.

การกระทำของแมวลายเสือและแมวสามสีนั้นไม่ถูกต้อง แต่ตนเองก็ไม่ได้ห้ามปรามหรือทักท้วงใดๆ เขากลับให้ความร่วมมือกับเสมียนทั้งสองในการทำให้ประธานสำนักงานเข้าใจแมวเต่าดำนั้นคิดว่าเป็นคนไม่ดีและมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแมวขาวเกรงว่า หากเขาเข้าข้างแมวเต่าดำแล้ว จะทำให้แมวลายเสือและแมวสามสีรังเกียจและพลอยกลั่นแกล้งตนเองไปด้วย หรืออาจจะเป็นเพราะเขาเองก็รังเกียจแมวเต่าดำที่มีรูปลักษณ์ภายนอกที่สกปรกและอิจฉาในความขยันขันแข็งของแมวเต่าดำเช่นเดียวกัน แต่ไม่ว่าจะด้วยเหตุใดก็ตาม แมวขาวต้องการความมั่นคงในตำแหน่งหน้าที่การงาน ดังนั้นการเข้าพวกกับฝ่ายที่มีจำนวนมากกว่าก็ย่อมเป็นทางเลือกที่ดีสำหรับผู้ที่มีนิสัยขี้ลาดและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวเช่นนี้

4.2.5 แมวลายเสือ

- อิจฉาริชยา

แมวลายเสือนิสัยอิจฉาริชยาผู้อื่นและทนไม่ได้ที่เห็นผู้อื่นดีกว่าตนเอง ดังนั้นแมวลายเสือจึงกลั่นแกล้งแมวเต่าดำเนื่องจากเห็นว่าประธานสำนักงานเอ็นดูแมวเต่าดำและเกรงว่าแมวเต่าดำจะได้รับการสนับสนุนในเรื่องหน้าที่การงานจนได้ดีกว่าตนเอง จึงต้องทำให้ประธานสำนักงานเข้าใจผิดคิดว่าแมวเต่าดำตั้งใจที่จะกลั่นแกล้งเขา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

「なんだい。きみはぼくにこのべんとうを食べろというのかい。机から床の上へ落ちたべんとうをきみはぼくに食べというのかい。」

「いいえ、あなたがひろおいおうとなさるもんですから、ひろってあげただけでございます。」

「いつぼくがひろおうとしたんだ。うん。ぼくはただそれが事務長さんの前に落ちてあんまり失礼なもんだから、ぼくの机の下へ押しこもうと思ったんだ。」⁴³

“อะไรกัน แกจะให้ฉันกินข้าวกล่องนี้หรือไง แกจะให้ฉันกินกล่องข้าวที่ตกจากโต๊ะลงไบบนพื้นแล้วเนี่ยนะ”

“เปล่าครับ ผมเห็นคุณจะเก็บมันขึ้นมา ก็เลยเก็บให้ท่านนั่นเองขอรับ”

“ฉันจะเก็บขึ้นมาเมื่อไหร่ล่ะ อ้อ ก็เพราะฉันเห็นว่าการที่มันไปตกอยู่ตรงหน้าท่านประธานสำนักงานเป็นการเสียมารยาทมาก ฉันก็เลยคิดว่าจะเก็บมาไว้ที่ได้โต๊ะฉัน”

⁴³ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.28.

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นว่า แมวลายเสือกล่าวหาว่าแมวเต่าดำหนีบกล่องข้าวขึ้นมาให้ก็ เพราะว่าอยากให้เรากินข้าวที่จากกล่องที่ตกลงไปบนพื้นแล้วต่อหน้าประธานสำนักงาน และยังอ้างถึงเหตุผลที่ตนจะเก็บกล่องข้าวนั้นว่าเป็นเพราะกล่องข้าวนั้นไปตกอยู่ตรงหน้าประธานสำนักงาน จึงคิดว่าเป็นเรื่องที่เสียมารยาทหากปล่อยให้กล่องข้าวของตนเองอยู่ตรงนั้น โดยไม่เก็บขึ้นมา แมวลายเสือพูดเช่นนี้ก็เพื่อให้ประธานสำนักงานเห็นว่าแมวลายเสือรู้จักรักษามารยาทอันดี และเคารพนบอบประธานสำนักงานด้วยความเกรงอกเกรงใจ และการที่กล่าวหาแมวเต่าดำนั้นก็เพื่อต้องการทำให้ประธานสำนักงานเห็นว่าแมวเต่าดำมีเจตนาร้ายต่อเพื่อนร่วมงานและไม่มีมารยาท อีกทั้งยังทำต่อหน้าประธานสำนักงานอย่างขาดความเกรงใจ

แมวลายเสือมีความอิจฉาริษยาแมวเต่าดำที่มีความขยันขันแข็งและมีโอกาสที่จะก้าวหน้าในอาชีพการงาน อีกทั้งยังได้รับความเอ็นดูจากประธานสำนักงาน จึงหาโอกาสใส่ร้ายป้ายสีและกล่าวหาแมวเต่าดำเพื่อให้ประธานสำนักงานเห็นว่าตนมีดีกว่าแมวเต่าดำในเรื่องการรู้จักรักษามารยาทอันดี และมีความเกรงอกเกรงใจผู้บังคับบัญชามากกว่าแมวเต่าดำ และต้องการทำให้ประธานสำนักงานเข้าใจผิดว่าแมวเต่าดำไร้มารยาท ขาดความเกรงอกเกรงใจ และมีเจตนาร้ายต่อผู้อื่น

4.2.6 แมวสามสี

- อิจฉาริษยา

แมวสามสีมีความอิจฉาริษยาแมวเต่าดำ เนื่องจากแมวสามสีเป็นเสมียนลำดับที่สาม ซึ่งมีลำดับขั้นที่สูงกว่าแมวเต่าดำเพียงขั้นเดียว ดังนั้นจึงมีความเสียดมากกว่าเสมียนลำดับอื่นๆ หากแมวเต่าดำได้รับการเลื่อนขั้นให้สูงขึ้น ก็มีความเป็นไปได้ว่าแมวสามสีจะต้องเป็นฝ่ายที่ถูกเลื่อนตำแหน่งให้ต่ำลงไปเป็นคนแรก และแมวเต่าดำก็จะมาอยู่ในตำแหน่งของตนแทน แมวสามสีจึงพยายามหาโอกาสในการกลั่นแกล้งแมวเต่าดำ โดยการใส่ร้ายป้ายสีให้ประธานสำนักงานเข้าใจผิดว่าแมวเต่าดำมีเจตนาร้ายต่อเพื่อนร่วมงานด้วยการพยายามผลักให้ตนล้มลงในขณะที่กำลังเอื้อมมือไปหยิบพู่กัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ところがちょうどこの時に、三毛ねこはあんまり乗り出しすぎてガタンとひっくり返ってひどく顔をついて机から落ちました。それが大分ひどい音でしたから、事務長の黒ねこもびっくりして立ちあがって、うしろのたなから、気付けのアンモニア水のびんを取りました。ところが三毛ねこはすぐ起き上がって、かんしゃくまぎれにいきなり、

「かまねこ、きさまはよくもぼくを押しめしたな。」

とどなりました。⁴⁴

ทว่าในเวลาเดียวกันนั่นเอง แมวสามสีเอาตัวเอนขึ้น ไปจนสุดตัวทำให้ตกลงมาจากโต๊ะหัวที่มดบังโครม เนื่องจากเป็นเสียงที่ดังมาก แมวคำประธานสำนักงานก็พลอยตกใจไปด้วย ลูกขึ้นยืนไปหยิบขวดน้ำแอม โมเนีย สำหรับบรรเทาอาการวิงเวียนจากชั้นวางหนังสือที่อยู่ด้านหลัง ในขณะที่เดียวกัน แมวสามสีก็รับลูกขึ้นยืนและอยู่ในอารมณ์ที่โกรธจัด

เขาตะโกนขึ้นทันทีว่า “แมวเต่าถ่าน แกเป็นคนผลักดันให้ล้มไปข้างหน้า”

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า แมวสามสีใช้โอกาสที่หกล้มลงไปซึ่งเป็นจังหวะเดียวกับที่แมวเต่าถ่านลุกขึ้นยืนใส่ร้ายป้ายสีแมวเต่าถ่านด้วยการรีบตะ โคนบอกทุกคนว่าที่ตนล้มลงไปก็เป็นเพราะโดนแมวเต่าถ่านผลัก การกระทำเช่นนี้เหมือนกับต้องการประจานแมวเต่าถ่านว่าเลวร้ายที่ผลักเพื่อนร่วมงาน โดยไม่เกรงใจประธานสำนักงาน เพื่อให้แมวเต่าถ่านได้รับความอับอายและยังทำให้พวกแมวเสมียนรังเกียจแมวเต่าถ่านมากขึ้นไปกว่าเดิมเมื่อรู้ว่าแมวเต่าถ่านมีพฤติกรรมที่ไม่ดี เช่นนี้ และยิ่งไปกว่านั้นคือ แมวสามสียังต้องการให้ประธานสำนักงานเห็นว่าแมวเต่าถ่านมีนิสัยไม่ดี จึงใจที่จะทำร้ายเพื่อนร่วมงานให้ได้รับบาดเจ็บ มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับที่จะได้รับการเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น

การใส่ร้ายป้ายสีแมวเต่าถ่านว่ามีเจตนาผลักดันให้ล้มลงไปเช่นนี้ แสดงถึงความมีนิสัย อิจฉาริษยาของแมวสามสีที่มีต่อแมวเต่าถ่าน เนื่องจากเกรงว่าแมวเต่าถ่านจะได้รับการเลื่อนขั้นและทำให้ตนเองต้องตกอยู่ในลำดับขั้นต่ำสุดของสำนักงานแมว จึงยอมไม่ได้ที่จะปล่อยให้แมวเต่าถ่านมีความก้าวหน้าในอาชีพการงานและได้รับความเอ็นดูจากประธานสำนักงาน ดังนั้นจึงต้องหาโอกาสที่จะทำให้ประธานสำนักงานและแมวเสมียนตัวอื่นๆ เข้าใจผิด และรังเกียจแมวเต่าถ่านมากขึ้น เพื่อไม่ให้แมวเต่าถ่านได้รับโอกาสในการเลื่อนขั้นขึ้นมาแทนที่ตำแหน่งของตน

4.3 ลักษณะภายนอกและการแต่งกายของตัวละครแมว

ตัวละครแมวนอกจากจะมีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้มีคุณธรรมแล้ว ลักษณะภายนอกก็มีส่วนส่งเสริมให้บุคลิกลักษณะของตัวละครแมวเป็นที่น่าเชื่อถือว่าเป็นผู้ผูกคุณธรรม

สิงโตเป็นตัวแทนของผู้ผูกคุณธรรมในเรื่อง เนื่องจากตัวละครแมวอื่นๆ ในเรื่องนี้ไม่มีแมวตัวใดที่แสดงให้เห็นถึงคุณธรรมได้อย่างชัดเจนเท่ากับสิงโต แม้แมวคำมีความคุณธรรม

⁴⁴ 宮沢賢治、『オツベルと象』新版・宮沢賢治童話全集7、(東京：株式会社岩崎書店、一九八一年五月二十五日 第六刷発行)、p.30.

ในตอนแรกของเรื่อง แต่ภายหลังแมวคำก็เปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ไม่ดีเนื่องจากความหิวเบา ตัวละครสิงโตจึงแสดงถึงความยุติธรรมได้อย่างชัดเจนมากที่สุด

ในเรื่องสำนักงานแมวนี้ผู้เขียนไม่ได้บรรยายถึงลักษณะการแต่งกายของสิงโตว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร แต่ได้บรรยายถึงลักษณะภายนอกว่ามีหัวสีทองและมีท่าทางน่าเกรงขาม การที่มีหัวสีทองนั้นทำให้รู้ว่าเป็นสิงโตตัวผู้เนื่องจากมีขนที่แผงคอ การมีท่าทางที่น่าเกรงขามทำให้รู้ว่าเป็นสิงโตเป็นสัตว์ที่มีอำนาจและขอมมีอำนาจเหนือกว่าแมวธรรมดาแม้จะเป็นสัตว์ตระกูลแมวเหมือนกัน ดังนั้นสิงโตจึงมีสิทธิ์สั่งแมวได้ แม้กระทั่งเพียงการปรากฏกายของสิงโตก็ยิ่งทำให้แมวในสำนักงานต่างพากันตกใจกลัวเป็นอย่างมาก

เกี่ยวกับแมวและสิงโตเป็นสัตว์ตระกูลแมวเหมือนกันนั้น ในสารานุกรมภาพของญี่ปุ่น (Illustrated Encyclopedia : 大図典 view) ได้กล่าวไว้ว่า สิงโตกับเสือถูกจัดว่าเป็นสัตว์จำพวกที่อยู่ในตระกูลของแมว และเป็นสัตว์ตระกูลแมวที่มีขนาดใหญ่ที่สุด มีการล่าเหยื่อที่เป็นสัตว์กินพืชขนาดใหญ่เช่นเดียวกัน และรูปพรรณสัณฐานของหน้าตาโดยพื้นฐานทั่วไปแล้วมีความคล้ายคลึงกันมาก⁴⁵

ดังนั้นสิงโตกับแมวจึงมีความเกี่ยวข้องกันเนื่องจากเป็นสัตว์ตระกูลเดียวกัน โดยสิงโตมีรูปร่างใหญ่โตกว่าสัตว์จำพวกแมวชนิดอื่นๆ อีกทั้งยังเป็นเจ้าป่า จึงทำให้สิงโตมีอำนาจมากกว่าสัตว์ชนิดอื่นด้วย ไม่เพียงมีอำนาจเฉพาะกับพวกแมวเท่านั้น สิงโตจึงมีอำนาจมากและใช้อำนาจนั้นในทางที่ถูกต้องเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่เหล่าสัตว์ทั้งหลาย การตัดสินใจของสิงโตในการออกคำสั่งให้ยุบสำนักงานแมวนั้นถือว่าเป็นคำสั่งที่เด็ดขาด และแฝงไปด้วยอำนาจลึกลับอันทรงพลังของเจ้าป่า

การที่สิงโตเห็นว่าความไม่ยุติธรรมกำลังเกิดขึ้นและใช้ลักษณะภายนอกของคนที่มีความน่าเกรงขามเช่นนี้ทำให้ฝ่ายตรงข้ามเกิดความเกรงกลัวก็ถือว่าสิงโตได้ใช้ประโยชน์จากรูปสัณฐานภายนอกของคนในทางที่ดี กล่าวคือ สิงโตไม่ได้ใช้ความน่าเกรงขามของคนไปข่มขู่แมวเพื่อประโยชน์ของคนเพียงฝ่ายเดียว แต่สิงโตใช้ความน่าเกรงขามของคนไปประจักษ์ภาวะความกดดันที่กำลังเกิดขึ้นในสำนักงานแมว และทำให้แมวทุกตัวในสำนักงานยอมทำตามคำสั่งของคนเนื่องจากเกรงกลัวในอำนาจของสิงโต

ในเรื่องนี้ลักษณะภายนอกของสิงโตที่แสดงถึงความเป็นเจ้าป่าและความมีอำนาจน่าเกรงขาม ประกอบกับพฤติกรรมและลักษณะนิสัยของสิงโตในเรื่องนี้ ทำให้สิงโตเป็นตัวแทนของการเป็นผู้พิชิตความยุติธรรมมากกว่าตัวละครแมวอื่นๆ ในเรื่อง

⁴⁵ 梅棹忠夫 他、『Illustrated Encyclopedia 大図典 view』、(東京：講談社 1984年10月15日)、p.1474.

5. อิทธิพลของตัวละครแมวที่มีต่อตัวละครอื่นในเรื่อง

ในเรื่อง “สำนักงานแมว” นี้เนื่องจากตัวละครทั้งหมดเป็นแมว ดังนั้นจึงนำเฉพาะตัวละครสำคัญคือ แมวเต่าดำและสิงโต มาวิเคราะห์อิทธิพลต่อตัวละครแมวอื่นๆ เนื่องจากแมวเต่าดำทำให้พฤติกรรมของเพื่อนร่วมงานที่มีต่อแมวเต่าดำเป็นในทางลบมากขึ้น ส่วนสิงโตนั้นสามารถออกคำสั่งให้ขูบสำนักงานได้ ดังจะเห็นได้จากปฏิกริยาของตัวละครแมวอื่นๆ ตอนที่ได้พบกับสิงโต อิทธิพลของแมวเต่าดำและสิงโตที่มีต่อตัวละครแมวอื่นๆ ในเรื่อง สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

- 5.1 อิทธิพลของแมวเต่าดำซึ่งเป็นตัวละครเอกที่มีต่อตัวละครแมวอื่นๆ ในสำนักงานแมว
- 5.2 อิทธิพลของสิงโตต่อตัวละครแมวอื่นๆ ในสำนักงานแมว

5.1 อิทธิพลของแมวเต่าดำซึ่งเป็นตัวละครเอกที่มีต่อตัวละครแมวอื่นๆ ในสำนักงานแมว

การที่แมวเต่าดำเข้ามารับตำแหน่งเสมียนลำดับที่สี่ในสำนักงานแมว ทำให้แมวเสมียนตัวอื่นๆ รู้สึกอิจฉาที่ประธานสำนักงานให้ความเอ็นดูแมวเต่าดำเป็นพิเศษ อีกทั้งยังเกรงว่าแมวเต่าดำอาจจะเลื่อนตำแหน่งขึ้นมาแทนที่ตำแหน่งของตนก็เป็นได้ ไม่เพียงแต่ความสามารถของแมวเต่าดำและการได้รับความเอ็นดูเป็นพิเศษจากประธานสำนักงาน แมวเต่าดำยังมีนิสัยดี มีความตั้งใจในการทำงาน มองโลกในแง่ดี มีน้ำใจและมีเจตนาดีต่อเพื่อนร่วมงาน โดยคิดไปว่าเพื่อนร่วมงานมีความอดทนในการทำงานร่วมกับตน พฤติกรรมของแมวเต่าดำเช่นนี้มีอิทธิพลต่อเพื่อนร่วมงานรวมถึงประธานสำนักงานด้วย นั่นคือ เมื่อแมวเสมียนทุกตัวในสำนักงานรู้สึกว้าแมวเต่าดำเป็นคนดี พวกเขาจึงเกรงว่าแมวเต่าดำจะได้ดีไปกว่าตน ดังนั้นจึงทำให้พฤติกรรมของแมวเสมียนตัวอื่นๆ ในสำนักงานเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่เคยรังเกียจแมวเต่าดำด้วยเหตุผลเพราะลักษณะภายนอกที่สกปรกเพียงอย่างเดียว แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่แมวลาหยื่อทำกล่องข้าวตกลงไปบนพื้นแล้วแมวเต่าดำมีความปรารถนาดีที่จะหยิบขึ้นมาให้ ทำให้แมวลาหยื่อที่รู้ว่าประธานสำนักงานกำลังมองอยู่ต้องรีบเปลี่ยนท่าทีให้ดูเหมือนว่าตนเองไม่ต้องการความช่วยเหลือจากแมวเต่าดำ และแมวเต่าดำเป็นฝ่ายมีเจตนาร้ายที่ต้องการให้ตนเองกินข้าวจากกล่องที่ตกพื้นแล้ว เพื่อให้แมวเต่าดำที่ถูกมองว่าเป็นผู้หวังดีในสถานการณ์นั้น กลายเป็นผู้ร้ายไปต่อหน้าประธานสำนักงาน รวมถึงเหตุการณ์ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันเช่นนี้ในกรณีระหว่างแมวสามสีกับแมวเต่าดำ โดยแมวสามสีต้องการให้ประธานสำนักงานแมวมองว่าแมวเต่าดำมีเจตนาร้ายผลักดันให้ล้มลง แทนที่จะมองในแง่ดีว่าแมวเต่าดำเพียงแค่ลุกขึ้นยืนในจังหวะเดียวกันกับที่แมวสามสีล้มลงไปเอง

ด้วยความเป็นคนดีของแมวเต่าดำทำให้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของแมวลาหยื่อ และแมวสามสีเปลี่ยนแปลงไปถึงขั้นใส่ร้ายป้ายสีกันอย่างชัดเจน เพื่อให้ประธานสำนักงานมองแมวเต่า

ถ่านในแง่ร้าย นอกจากนี้พวกแมวทั้งสองตัวนี้รวมทั้งแมวขาวต่างให้ความร่วมมือกันในการใส่ร้าย ป้ายสีแมวเต่าถ่านในวันที่เขาหยุดงานเนื่องจากไม่สบาย โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ประธานสำนักงาน เข้าใจแมวเต่าถ่านคิดว่าแมวเต่าถ่านจะมาแย่งตำแหน่งประธานสำนักงานไป ส่งผลต่อพฤติกรรมของแมวคำที่เป็นประธานสำนักงานเปลี่ยนแปลงไปด้วย

ความขงขันแข็งและความไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากในการอยู่ร่วมกับเพื่อนร่วมงานของแมวเต่าถ่านทำให้แมวเต่าถ่านอดทนทำงานอยู่ในสำนักงานแมวต่อไปได้ แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ในเมื่อพฤติกรรมของแมวเต่าถ่านเป็นไปในด้านดีเช่นนี้ ก็ยังกลับทำให้พฤติกรรมของแมวตัวอื่นๆ ในสำนักงานแมวกลายเป็นด้านร้าย นั่นคือ เมื่อถึงที่สุดแล้ว แมวทุกตัวในสำนักงานแมวต่างก็ร่วมมือกันคว่ำบาตรแมวเต่าถ่าน โดยแสดงอาการเมินเฉยกับแมวเต่าถ่าน ยิ่งแมวเต่าถ่านร้องให้ พวกแมวอื่นๆ ในสำนักงานต่างก็ยังใส่ใจ จนกระทั่งมีสิงโตปรากฏตัวออกมายุติเหตุการณ์

จะเห็นได้ว่าความเป็นคนดีของแมวเต่าถ่านนั้น มีอิทธิพลต่อตัวละครแมวอื่นๆ ในเรื่องนี้ให้มีพัฒนาการไปในทางตรงกันข้าม นั่นคือ ยิ่งแมวเต่าถ่านมีพฤติกรรมที่ดียิ่งขึ้นเท่าไร แมวตัวอื่นๆ ในสำนักงานก็มีพฤติกรรมตรงกันข้ามกันจนขาดคุณสมบัติอันดีในการทำงานตำแหน่งเสมียน อันมีเกียรติในสำนักงานแมว ในที่สุดสำนักงานก็ยุบตัวลงหลังคำสั่งของสิงโตโดยฉับพลันทันที เนื่องจากแมวทุกตัวทั้งสำนักงานยกเว้นแมวเต่าถ่านต่างก็ขาดคุณสมบัติของความเป็นคนดีและมีเกียรติในการที่จะดำรงตำแหน่งในสำนักงานแมวแห่งนั้นต่อไป แม้แมวเต่าถ่านจะเป็นคนดีแต่ก็ไม่สามารถดำเนินงานอยู่ในสำนักงานแมวเพียงลำพังได้ เพราะการทำงานกันในองค์กรจำเป็นต้องทำงานร่วมกันเป็นทีม และอาศัยความสามัคคีกัน ดังนั้นที่สำนักงานแมวถูกสั่งให้ยุบตัวลงก็เป็นทางเลือกที่ผู้เล่าเรื่องเห็นด้วยเพียงครั้งหนึ่งตามที่ผู้เล่าได้บอกในเนื้อเรื่อง ส่วนที่ไม่เห็นด้วยอีกครั้งหนึ่งนั่นก็คือความรู้สึกเสียดายที่ทำให้เสมียนที่มีคุณสมบัติดีๆ อย่างแมวเต่าถ่านต้องพลอยตกงานไปด้วย

5.2 อิทธิพลของสิงโตต่อตัวละครแมวอื่นๆ ในสำนักงานแมว

สิงโตปรากฏตัวออกมาในตอนท้ายของเรื่อง แต่พฤติกรรมของสิงโตนั้นมีอิทธิพลต่อแมวทุกตัวในสำนักงานแมวเป็นอย่างมาก เนื่องจากสิงโตได้ตัดสินใจยุบสำนักงานแมวลงอย่างรวดเร็ว หลังจากที่แอบดูเหตุการณ์อยู่ทางหน้าต่างได้สักพักหนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าการที่สิงโตสามารถออกคำสั่งกับพวกแมวได้และทำให้พวกแมวเกรงกลัวนั้น อาจเป็นไปได้ว่าสิงโตกับแมวในสำนักงานแมวนั้นรู้จักกันมาก่อนหน้าที่จะเกิดเหตุการณ์ในวันนั้น และดูเหมือนว่าสิงโตจะเป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือพวกแมวทั้งหลาย และมีอำนาจมากกว่าประธานสำนักงานแมวเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงไม่มีแมวตัวไหนกล้าที่จะคัดค้านหรือปฏิเสธไม่ยอมทำตามคำสั่งของสิงโตได้ ในที่นี้สิงโตอาจเป็นตัวแทนของผู้มีอำนาจสูงสุดในระบบราชการ เนื่องจากสามารถออกคำสั่งให้ยุบสถานที่ราชการได้ในทันทีและเป็นที่ยำเกรงของข้าราชการทุกคน

การปรากฏตัวของสิ่งใดเฉพาะในฉากที่อยู่ในเนื้อเรื่องนั้น บ่งบอกได้ถึงความเป็นอำนาจอย่างมากของสิ่งใด ด้วยลักษณะภายนอกที่มีหัวสีทองและคานาเกรงขามและการกระทำของสิ่งใดที่เดินมาเกาะประคองอย่างมั่นใจพร้อมทั้งว่ากล่าวแบบเหมารวมแมวทุกตัวในสำนักงานว่าเรื่องประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์เป็นสิ่งไม่จำเป็นที่จะต้องเอามาพูดกัน และให้เลิกทำเสีย โดยไม่ได้กล่าวถึงสาเหตุที่แท้จริงของการยุบสำนักงานแมวว่าแท้จริงแล้วเนื่องจากเห็นว่าสถานการณ์ความกดดันที่กำลังเกิดขึ้นจากการที่มีการถั่นแถ้งกัน ในสำนักงานแมวกำลังทวีความรุนแรง และยากที่จะแก้ไขให้กลับมามีความสามัคคีรักใคร่ปรองดองกัน เพราะถ้าหากบอกถึงเหตุผลที่ต้องการยุบสำนักงานไปโดยตรงเช่นนั้นแล้ว ก็จะเกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวกกันขึ้น หากสิ่งใดระบุไปโดยตรงว่าต้องการที่จะให้ทุกคนเลิกถั่นแถ้งแมวเต่าถ่าน สิ่งใดอาจถูกแมวตัวอื่นๆ ในสำนักงานกล่าวหาว่าลำเอียง เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และอาจช่วยกันกล่าวใส่ร้ายป้ายสีแมวเต่าถ่านให้สิ่งใดฟัง และสิ่งใดอาจต้องใช้เวลาในการหาหลักฐานข้อมูลต่างๆ เพื่อพิสูจน์ว่าฝ่ายใดถูกฝ่ายใดผิด ซึ่งต้องทำให้เสียเวลาและอาจจะไม่มีร่องรอยของหลักฐานใดๆ หลงเหลืออยู่ให้พิสูจน์ก็เป็นได้ อีกทั้งเสี่ยงกับการตัดสินใจผิดไปเข้าข้างฝ่ายที่มีพฤติกรรมที่ไม่ดี ดังนั้นเพื่อไม่ให้เป็นการเสียเวลา และเสียความน่าเชื่อถือในฐานะของการเป็นผู้ผุดผอมความยุติธรรมในกรณีนี้อาจพลาดพลังหูเบาหลงเชื่อคนผิด สิ่งใดจึงตัดสินใจยุติทุกอย่าง โดยการสั่งให้ยุบสำนักงานแมว เพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์ขัดแย้งต่างๆ ตามมา

อิทธิพลต่อสิ่งใดที่มีต่อตัวละครแมวตัวอื่นๆ นั้น จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมเพียงเล็กน้อยในช่วงระยะเวลาสั้นๆ ในการปรากฏตัวของสิ่งใดนั้น ทำให้แมวในสำนักงานแมวทุกตัวเกิดความเกรงกลัวและยอมทำตามคำสั่ง เรื่องได้จบตรงที่แมวทุกตัวในสำนักงานแมวได้รับฟังคำสั่งของสิ่งใด แต่ผู้เล่าไม่ได้เล่าต่อถึงปฏิกิริยาของพวกแมวหลังจากที่ถูกสั่งให้ยุบสำนักงานแมวแล้ว เป็นไปได้ว่าพวกแมวต่างก็อึ้งและพูดอะไรไม่ออก และแยกย้ายกันกลับบ้านไป ดังนั้นจึงไม่อาจทราบได้ว่าแมวในสำนักงานแมวมีพัฒนาการที่ดีขึ้นหรือแย่ลงหลังจากที่ได้รับอิทธิพลจากการกระทำของสิ่งใด แต่เป็นไปได้ว่าพวกแมวอาจจะถูกสั่งสอนและถูกลงโทษหากมีพฤติกรรมที่ไม่ดี เช่น การถั่นแถ้งเพื่อนร่วมงาน การแสดงอาการเมินเฉยต่อเพื่อนร่วมงาน การใส่ร้ายป้ายสี เป็นต้น พฤติกรรมเหล่านี้เมื่อเกิดขึ้นในสำนักงาน อาจมีผลทำให้ถูกลงโทษถึงขั้นถูกไล่ออกจากงาน ดังนั้นแมวคำ แมวขาว แมวลายเสือ และแมวสามสี คงได้รับบทเรียนและปรับปรุงพฤติกรรมและนิสัยของตนเองให้ดีขึ้นในการเข้าทำงานในสถานที่ใหม่ต่อไป เพื่อไม่ให้เกิดเรื่องเช่นนี้ขึ้นอีก ส่วนแมวเต่าถ่านที่มีพฤติกรรมที่ดียอยู่แล้ว แต่ก็พลอยได้รับผลกระทบให้ต้องตกงานไปด้วยนั้น ก็ได้รับบทเรียนว่า การทำงานร่วมกันกับผู้อื่นนั้น ไม่ควรที่จะทำตัวดีเด่นจนเกินไป โดยเฉพาะการที่ได้รับความเอ็นดูจากผู้บังคับบัญชาเป็นพิเศษ ก็ควรตระหนักไว้ว่ายังต้องระวังตัวเป็นพิเศษ เนื่องจากสถานการณ์เช่นนี้อาจตกเป็นเป้าหมายของเพื่อนร่วมงานที่ทำให้เกิดความรู้สึกหมั่นไส้ อิจฉาริษยา และกลัวว่าจะได้ดีไปกว่าตนเอง จนในที่สุดก็ต้องลงมือถั่นแถ้งเพื่อเป็นการบีบบังคับให้ต้องลาออกไปด้วยตัวเอง

ตัวเอง การอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น แม้ตนเองจะเป็นคนดี แต่ควรทำตัวให้เข้ากับคนอื่นๆ ให้ได้ ควรทำให้เพื่อนร่วมงานรู้สึกไว้วางใจ โดยไม่คิดไปว่าสักวันจะมาแย่งตำแหน่งของใคร เพื่อจะได้ไม่เกิดความขัดแย้งกันเกิดขึ้นจนยากที่จะเยียวยาแก้ไข หรือสายเกินไปที่ทุกฝ่ายจะปรับความเข้าใจกัน

ดังนั้นจะเห็นว่า อิทธิพลของสิ่งใดทำให้แมวทุกตัวได้รับบทเรียนในการถูกขุบสำนักงาน และเป็นไปได้ว่าแมวทุกตัวต่างนำเอาบทเรียนนี้ไปเป็นเครื่องเตือนความจำในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ให้รู้จักมีการปรับตัวเข้าหากัน ลดพฤติกรรมที่ไม่ดี เลิกกลั่นแกล้งเพื่อนร่วมงาน เพื่อให้เกิดความสามัคคีกันขึ้นในองค์กร

6. การสื่อถึงสภาพสังคมที่ขาดความยุติธรรมในสมัยนั้น

ในช่วงปี 1910 จนถึงช่วงปี 1920 เป็นช่วงที่ญี่ปุ่นได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตกเป็นอย่างมาก และในช่วงนี้เองกลุ่มชนชั้นกลางได้เพิ่มจำนวนขึ้นจนเป็นกลุ่มใหญ่ในสังคมที่มีการดำเนินชีวิตประจำวันแตกต่างไปจากสังคมญี่ปุ่นในยุคก่อน โดยรับวัฒนธรรมที่เรียกว่า “สมัยใหม่” เข้ามา ชนชั้นกลางต่างเข้ามาทำงานในเมือง เช้าบ้านอยู่ในเมืองเพียงลำพัง รับประทานอาหารแบบฝรั่ง ใส่เสื้อผ้าสไตล์ตะวันตก เป็นต้น อาชีพของคนในกลุ่มนี้ ได้แก่ ช่างผู้ชำนาญการทางด้านต่างๆ นักวิชาการแขนงต่างๆ และพวกทำงานในสำนักงาน เช่น เสมียน เป็นต้น

น่าจะกล่าวได้ว่าในเรื่องสำนักงานแมวนี้ มิยะซะวะ เค็นจิ ได้เขียนเสียดสีถึงชนชั้นกลางที่ทำงานอยู่ในสำนักงาน โดยเฉพาะในตำแหน่งเสมียนของสำนักงานที่เป็นของราชการ ซึ่งได้รับการมองว่าเป็นตำแหน่งอันมีเกียรติและน่ายกย่องชื่นชมจากผู้คนภายนอก และผู้ที่ได้เข้าไปทำงานเองก็รู้สึกมีความภาคภูมิใจและอยากจะทำหน้าที่ของตนเพราะเป็นงานที่มีเกียรติ อีกทั้งยังต้องการความก้าวหน้าในหน้าที่การงานด้วยการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นไป ส่วนผู้ที่มีตำแหน่งใหญ่โตอยู่แล้วก็อยากที่จะดำรงอยู่ในตำแหน่งนั้นนานตราบจนจะเกษียณ โดยที่คนภายนอกหารู้ไม่ว่าภายในสำนักงานที่ทรงเกียรตินั้นมีความขัดแย้งกันเกิดขึ้นระหว่างผู้ร่วมงาน และมีพฤติกรรมการกลั่นแกล้งกันต่างๆ นานาเกิดขึ้น เนื่องมาจากความอิจฉาริษยา ไม่อยากให้ใครได้ดีไปกว่าตนเอง และพร้อมที่จะหาโอกาสทำร้าย ใส่ร้ายป้ายสี หรือสร้างความเจ็บช้ำน้ำใจให้ผู้อื่นอยู่เสมอ ตัวอย่างเช่น แมวเตาด่านที่ถูกเพื่อนร่วมงานกลั่นแกล้งอยู่เสมอเนื่องจากมีความรู้ความสามารถและมีความขยันขันแข็ง มีความตั้งใจทำงานจนเกินหน้าเกินตาของเพื่อนร่วมงาน จากตัวอย่างเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ที่ทำงานในองค์กรที่มีตำแหน่งสูงต่ำลดหลั่นกันไปเช่นนี้ มักจะเกิดการชิงดีชิงเด่น และหวงแหนในตำแหน่งของตน ดังนั้นผู้ที่ทำตัวเด่นในแง่ดีจนเกินไปนั้น อาจนำภัยพิบัติมาสู่ตนเองได้

นอกจากนี้ยังมีการแบ่งแยกกันโดยรูปลักษณะภายนอกอย่างชัดเจน เนื่องจากสังคมในสมัยนั้นเริ่มเน้นความสำคัญในเรื่องของวัตถุ และสิ่งภายนอกภายนอก ดังตัวอย่างของแมวในเรื่องนี้ แม้

สังคมของชนชั้นกลางที่ทำงานในสำนักงานจะมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดี แต่แมวเต่าถ่านกลับทำตัวสกปรกโดยไม่คำนึงถึงภาพลักษณ์ที่ต้องดูดีเพื่อให้สมกับความเป็นชนชั้นกลางในสมัยนั้น ทำให้เป็นที่รังเกียจของแมวเสมียนตัวอื่นๆ และถูกมองด้วยสายตาดูถูกดูแคลนอยู่เสมอ โดยไม่สนใจว่าแมวเต่าถ่านจะเป็นคนดี จากตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่า สังคมในสมัยนั้นให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าจิตใจ

ดังนั้น ตัวละครแมวในเรื่องจึงสะท้อนให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันของคนในที่ทำงานว่าย่อมมีความอิจฉาริษยา ถูกกลั่นแกล้ง ใ้ร้าย พยายามทำให้เจ้านายเห็นว่าตนเองดีกว่าผู้อื่น และมีการแบ่งแยกและเลือกปฏิบัติต่อกันโดยคำนึงถึงแต่ลักษณะภายนอก โดยเฉพาะสังคมของชนชั้นกลางที่ทำงานในสำนักงานที่อยู่ใจกลางเมืองซึ่งเป็นตำแหน่งงานที่เป็นที่ต้องการของผู้คนอีกมากมาย และได้รับการมองว่ามีเกียรติและเลิศหฺรในญี่ปุ่นสมัยปลายเมจิและสมัยทะอิโม่ และถือเป็นค่านิยมที่ดีในสมัยนั้น ทั้งที่มีเบื้องหลังเบื้องหลังที่ไม่ได้สวยหรูอย่างที่คิด อีกทั้งเป็นการมองข้ามในเรื่องของจิตใจและนิสัยใจคอ สะท้อนถึงสภาพสังคมที่ขาดความยุติธรรมต่อผู้ที่มีจิตใจดีที่ไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมเพียงเพราะคนส่วนใหญ่เลือกที่จะประจบและเอาอกเอาใจผู้ที่มีอำนาจหรือตำแหน่งเหนือกว่าตนและมีทรัพย์สินเงินทองมากกว่าตนเพียงเพื่อหวังผลประโยชน์บางอย่างตอบแทนและเน้นในเรื่องวัตถุมากจนเกินไป

7. สรุป

ในเรื่อง “สำนักงานแมว” มิยะซะวะ เค็นจิ สร้างตัวละครแมวให้มีทั้งตัวละครฝ่ายดีและตัวละครฝ่ายไม่ดี โดยมีตัวละครเอกเป็นแมวเต่าถ่านซึ่งเป็นตัวละครฝ่ายดี ส่วนตัวละครฝ่ายไม่ดีนั้นคือแมวขาว แมวลายเสือ และแมวสามสี ส่วนแมวค่านั้นตอนแรกเป็นพรรคพวกของแมวเต่าถ่าน แต่ภายหลังด้วยความหุเหมา จึงไปเข้าพวกกับตัวละครฝ่ายไม่ดี

แมวเต่าถ่านเป็นแมวที่มีทั้งพฤติกรรมและลักษณะนิสัยที่ดี ดังนั้นจึงเป็นสาเหตุทำให้แมวเสมียนตัวอื่นๆ ในสำนักงานต่างพากันอิจฉาริษยา และเกรงว่าประธานสำนักงานแมวจะให้การสนับสนุนจนพวกเสมียนที่มีตำแหน่งที่สูงกว่าต้องสูญเสียตำแหน่งของตนไปให้แมวเต่าถ่าน แม้ว่าแมวเต่าถ่านจะเป็นเสมียนลำดับสุดท้ายของสำนักงาน แต่เนื่องด้วยความเป็นคนมีความอดทนอดกลั้น ขยันหมั่นเพียร มีความสามารถและมีความตั้งใจในการทำงาน ทำให้แมวทุกตัวรวมทั้งประธานสำนักงานแมวต่างเกรงว่าแมวเต่าถ่านจะได้ดีไปกว่าตนสักวันหนึ่ง พวกแมวเสมียนจึงพยายามหาโอกาสที่จะกลั่นแกล้งแมวเต่าถ่านเพื่อให้เกิดความกตค้นจนต้องลาออกไปเอง แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ จนในที่สุดสำนักงานต้องถูกยุบไปเนื่องจากการกระทำไม่ดีของพวกแมวเอง

น่าจะคิดได้ว่า มิยะซะวะ เค็นจิได้ใช้ตัวละครแมวเหล่านี้เป็นตัวแทนของชนชั้นกลางที่ทำงานเป็นข้าราชการในสำนักงาน และแสดงให้เห็นถึงเบื้องหลังของสังคมภายในสำนักงานที่มี

ความขัดแย้งกันรวมทั้งมีการชิงดีชิงเด่น ใส่ร้ายป้ายสี ประจบสอพลอ และเสียดสีสังคมในสมัยนั้นที่เน้นเรื่องของวัตถุมากกว่าจิตใจจนทำให้บางครั้งก็เป็นการยากที่จะรักษาความยุติธรรมในสังคม แม้ตัวละครสิงโตที่ปรากฏตัวออกมาภายหลังจะทำให้สถานการณ์คลี่คลายและดูเหมือนจะเป็นตัวแทนของผู้คงความยุติธรรมในเรื่องนี้ แต่อย่างไรก็ตามวิธีที่สิงโตใช้ในการยุติปัญหาทั้งหมดโดยการยุบสำนักงานเมฆานั้น แม้จะดูเหมือนเป็นการให้ความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย แต่ผู้เล่าเรื่องก็ยังเห็นด้วยกับสิงโตครั้งหนึ่ง เนื่องจากบางครั้งการรักษาความยุติธรรมมากเกินไปโดยการทำให้ทุกอย่างสิ้นสุดนั้น ทำให้ฝ่ายตัวละครที่ยังไม่ได้รับผลของการกระทำของตนต้องตกงาน จนทำให้ผู้เล่าเรื่องเห็นด้วยกับสิงโตครั้งหนึ่ง แต่ถึงอย่างไรก็ตามการทิ้งท้ายเรื่องไว้ด้วยประโยคเช่นนั้น ทำให้ผู้อ่านสามารถไปจินตนาการต่อเอาเองจากเหตุการณ์นี้ได้อีก ดังนั้นความยุติธรรมที่เมฆเตาถ่านจะได้รับนั้นขึ้นอยู่กับการศึกษาของผู้อ่านแต่ละคนว่าจะคิดว่าเหตุการณ์หลังยุบสำนักงานเมฆาไปแล้วเมฆเตาถ่านจะเป็นอย่างไรต่อไป